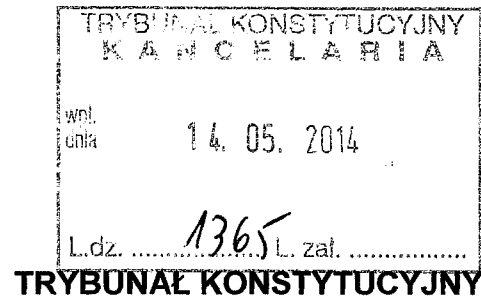

DPK/070-17/14 / 8
Dot. Sygn. akt U 2/14

W związku z wnioskiem Krajowej Rady Kuratorów z dnia 23 października 2013 r., któremu nadano bieg zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 marca 2014 r., w sprawie zbadania zgodności:

- 1) § 5 ust. 1, § 11-14 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) § 5 ust. 5 oraz § 25 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) § 7 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 173 § 3-5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

4) § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie, § 9 ust. 4, §10 ust. 2, § 11 ust. 2 i 5, §15 ust. 1, § 24 ust. 2, § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071, ze zm.) oraz z art. 2 i art. 171 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

5) § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie oraz § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 172 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.);

6) § 9 ust. 2 zdanie drugie oraz § 25 ust. 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 173 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.);

7) § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 173a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

8) § 20 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 335) z art. 9a ust. 12 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U.

Nr 180, poz. 1493, ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

na podstawie art. 27 pkt 2 i art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z późn. zm.)

wnoszę o stwierdzenie, że:

1) § 5 ust. 1, § 11-14 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) są zgodne z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) § 5 ust. 5 oraz § 25 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) są zgodne z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.) a także z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

3) § 7 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) są zgodne z art. 173 § 3-5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.) a także z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

4) § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie, § 9 ust. 4, §10 ust. 2, § 11 ust. 2 i 5, §15 ust. 1, § 24 ust. 2, § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) są zgodne z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.) oraz z art. 2 i art. 171 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca

1997r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.) a także z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

5) § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie oraz § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) są zgodne z art. 172 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.);

6) § 9 ust. 2 zdanie drugie oraz § 25 ust. 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) są zgodne z art. 173 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.);

7) § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) jest zgodny z art. 173a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.) a także z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

8) § 20 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335) jest zgodny z art. 9a ust. 12 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.) a także z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 23 października 2013 r. Krajowa Rada Kuratorów wystąpiła do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz. U. poz. 335), zwanego dalej „rozporządzeniem” z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.), ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.), zwanej dalej „k.k.w.”, ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 190, poz. 1493, z późn. zm.).

Problematyka wykonywania dozoru orzeczonego w postępowaniu karnym uregulowana została w art. 169-176 k.k.w. Przepisy te konkretyzują instytucję dozoru zarówno w zakresie obowiązków skazanego, którego oddano pod dozór, jak i obowiązków, uprawnień i zadań kuratora sądowego realizującego ten dozór oraz procedur postępowania.

Obowiązki skazanego oddanego pod dozór zostały określone w art. 169 § 1-3 k.k.w. Zgodnie z tymi przepisami:

- skazany, na którego nałożono obowiązki, a także oddany pod dozór, obowiązany jest przestrzegać obowiązków ustanowionych przez sąd na okres próby lub związanych z dozorem (art. 169 § 1 k.k.w.);
- skazany oddany pod dozór obowiązany jest bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o oddaniu go pod dozór, zgłosić się do kuratora sądowego tego sądu rejonowego, w okręgu którego dozór ma być wykonywany (art. 169 § 2 k.k.w.);
- skazany jest obowiązany stawić się na wezwanie sądu lub kuratora sądowego i udzielać wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonywania nałożonych na niego obowiązków, bez zgody sądu nie zmieniać miejsca stałego pobytu, umożliwić kuratorowi wejście do mieszkania oraz informować go o zmianie miejsca zatrudnienia (art. 169 § 3 k.k.w.).

Ogólne zadanie kuratora sądowego, którym jest kurator zawodowy i społeczny (art. 171 § 1 k.k.w.), wykonującego dozór zostało określone w art. 171 § 2 k.k.w. i jest nim pomoc w readaptacji społecznej skazanego i kontrola ścisłego wykonywania przez skazanego nałożonych na niego obowiązków i poleceń w celu wychowawczego oddziaływanie i zapobieganie powrotowi do przestępstwa, natomiast ogólne obowiązki sądowego kuratora zawodowego określa art. 173 § 1 k.k.w. i należy do nich organizacja i prowadzenie działań mających na celu pomoc skazanemu w społecznej readaptacji i zapobieżenie jego powrotowi do przestępstwa, a także polegających na kontroli przestrzegania przez skazanego nałożonych obowiązków ustanowionych przez sąd lub związanych z dozorem.

Szczegółowe obowiązki kuratora sądowego określa art. 172 § 1 i § 2 k.k.w., szczegółowe obowiązki zawodowego kuratora sądowego określa art. 173 § 2-5 k.k.w. i art. 173a § 1 k.k.w., a szczegółowe obowiązki sądowego kuratora społecznego określa art. 174 k.k.w. Regulacje w tym zakresie zawarte są także w art. 9 i 11 ustawy o kuratorach sądowych.

Zakres zadań kuratora społecznego określa kierownik zespołu w porozumieniu z wyznaczonym kuratorem zawodowym, pod którego kierunkiem kurator społeczny ma pracować (art. 87 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych). Zawodowy kurator sądowy zobowiązany jest do organizacji i kontroli pracy podległych kuratorów społecznych oraz innych osób, uprawnionych do wykonywania dozorów lub nadzorów (art. 11 pkt 4 ustawy o kuratorach sądowych). Sądowy kurator zawodowy kieruje pracą sądowych kuratorów społecznych (art. 173 § 1 k.k.w.).

W celu określenia szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych oraz określenia sposobu i trybu wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi, ustawodawca, w art. 176 k.k.w., upoważnił Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia, wskazując jako wytyczne potrzebę sprawnego wykonywania orzeczeń sądu, zapobieżenia powrotowi sprawcy do przestępstwa i wsparcia jego społecznej readaptacji.

Przepis art. 176 k.k.w. przyznał Ministrowi Sprawiedliwości kompetencję do szerokiego uregulowania w rozporządzeniu, w sposób szczegółowy i konkretyzujący przepisy ustawy, kwestii związanych z dozorem oraz wykonywaniem przez kuratorów innych obowiązków i uprawnień wynikających z przepisów Kodeksu karnego

wykonawczego, w tym zwłaszcza związanych z wykonywaniem kary ograniczenia wolności oraz kontrolą okresu próby. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych szczegółowo reguluje problematykę dotyczącą: sprawowania dozorów, wykonywania kary ograniczenia wolności, kontroli wykonania przez skazanego obowiązków, sprawowania nadzorów, o których mowa w art. 181a § 2 k.k.w., czynności kuratora zawodowego związanych z przygotowaniem skazanego do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje i osoby, którym powierzono sprawowanie dozoru, trybu wyznaczania przedstawicieli przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje do wykonywania czynności związanych z dozorem.

Nadrzędnym i długofalowym celem przedmiotowego rozporządzenia jest poprawa bezpieczeństwa publicznego będąca skutkiem zwiększenia skuteczności i efektywności wykonywania orzeczeń sądów karnych przez kuratorską służbę sądową, a w efekcie — zmniejszenie powrotności do przestępstwa osób poddanych oddziaływaniom kuratorów sądowych. Rozporządzenie przede wszystkim zapewnia właściwą alokację zasobów kadrowych i instytucjonalnych w procesie wykonywania przez kuratorską służbę sądową orzeczeń sądów karnych, racjonalizuje obciążenia kuratorów pracą, intensyfikuje działania kuratorów sądowych w sprawach, które tego rzeczywiście wymagają oraz minimalizuje w sprawach, w których udział kuratora może zostać ograniczony do niezbędnych czynności oraz dostosowuje stopień zaangażowania i sposób pracy w dozorze do wymogów indywidualnych przypadków.

Ustosunkowując się szczegółowo do zawartych we wniosku poszczególnych zarzutów podnoszę, co następuje.

Ad.1). Odnośnie zarzutu niezgodności § 5 ust. 1, § 11-14 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako konstytucyjny wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji

rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji była wielokrotnie definiowana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (przykładowo można wskazać: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 lipca 2007 r. U 7/06, OTK-A 2007/7/76, Dz.U.2007/133/933; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2009 r. K 28/08, OTK-A 2009/3/28, Dz.U.2009/58/485; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2010 r. U 5/07, OTK-A 2010/3/20, Dz.U.2010/45/274; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 października 2012 r. U 1/12 OTK-A 2012/9/103, Dz.U.2012/1114; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2013 r. U 5/12, OTK-A 2013/6/88, Dz.U.2013/1023; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 września 2013 r. K 35/12). W dotychczasowym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny wskazywał, że rozporządzenie jest aktem wykonawczym. Związek rozporządzenia z ustawą ma charakter kompetencyjny (wydanie na podstawie ustawy) i funkcjonalny (wydanie w celu wykonania ustawy). Niedopuszczalne jest domniemanie kompetencji w zakresie wydania rozporządzenia. Akt ten nie może być sprzeczny z ustawą upoważniającą, z normami konstytucyjnymi oraz z wszelkimi obowiązującymi ustawami, w szczególności z tymi, które w sposób bezpośredni lub pośredni regulują materie będące przedmiotem rozporządzenia. Charakter rozporządzenia jest determinowany przez treść ustawowego upoważnienia do jego wydania. Upoważnienie to musi być szczegółowe pod względem: 1) podmiotowym - ma określać organ właściwy do wydania rozporządzenia, 2) przedmiotowym - ma wskazywać zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz 3) treściowym - ma określać wytyczne dotyczące treści aktu. Rozważenie relacji między rozporządzeniem, ustawą i Konstytucją wymaga zawsze uwzględnienia ogólnego założenia wyłączności regulacji ustawowej w sferze wolności i praw konstytucyjnych. Na gruncie przepisów Konstytucji z 1997 r. doszło do podniesienia wymagań w tym zakresie. Wyłączność ustawy nabrała bowiem absolutnego charakteru w tym sensie, że nie może obecnie w systemie prawa powszechnie obowiązującego pojawiać się żadna regulacja podustawowa, która nie ma bezpośredniego oparcia w ustawie i która nie służy wykonaniu ustawy. Nie ma zatem materii, w których mogłyby być stanowione akty podustawowe powszechnie obowiązujące bez uprzedniego ustawowego unormowania tych kwestii. Funkcją

rozporządzenia jest wykonanie ustawy, a nie jej modyfikowanie, uzupełnianie czy powtarzanie jej postanowień. Akt ten jest ściśle związany z wolą ustawodawcy wyrażoną w delegacji ustawowej. Istnieje zatem funkcjonalny związek między ustawą a wydawanym z jej upoważnienia aktem wykonawczym. Oba te akty tworzą swoistą całość zdeterminowaną przez ustawodawcę. Z tego również względu zakres swobody prawodawcy delegowanego jest wyznaczony pozytywnie przez wskazanie zakresu spraw przekazanych do unormowania oraz negatywnie - przez wymaganie braku niezgodności z normami hierarchicznie wyższymi. W konsekwencji rozporządzenie jako akt wykonawczy nie może normować materii w ogóle nieuregulowanych w ustawie, nawet jeśli wydawało się to z jakiegokolwiek punktu widzenia celowe lub pożądane. Cechą rozporządzenia, oprócz tego, że jest wydawane na podstawie szczegółowego upoważnienia, jest jego wykonawczy charakter. To znaczy, że przepisy tego aktu normatywnego muszą pozostawać w związku merytorycznym i funkcjonalnym z rozwiązaniami ustawowymi. Materie uregulowane w rozporządzeniu muszą być jednorodne z uregulowanymi w ustawie, a sprawy przekazane do uregulowania w akcie wykonawczym nie powinny mieć zasadniczego znaczenia z punktu widzenia konstrukcji całej ustawy. Przepisy rozporządzenia nie mogą normować spraw należących do materii ustawowej, a jeśli to czynią, musi to oznaczać wykroczenie poza granice upoważnienia.

Wnioskodawca w pierwszej kolejności zarzucił, że wprowadzony w rozporządzeniu podział dozorów na trzy grupy ryzyka nie ma podstawy prawnej w obowiązujących przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, w tym w ustawowym upoważnieniu i stanowi wprowadzenie samoistnych regulacji, nie opartych na ustawowym upoważnieniu, albowiem art. 176 k.k.w. wyraźnie wskazuje, że regulacją rozporządzenia winien być objęty jedynie „sposób wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych”.

Minister Sprawiedliwości nie podziela tych wątpliwości i stoi na stanowisku, iż w upoważnieniu ustawowym zawartym w art. 176 k.k.w. mieści się ustalenie na gruncie rozporządzenia trzech grup ryzyka powrotu do przestępstwa osób, wobec których sprawowany jest dozór.

W art. 176 k.k.w. ustawodawca upoważnił Ministra Sprawiedliwości do określenia – w drodze rozporządzenia - szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, a także sposobu i trybu

wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi uwzględniając potrzebę sprawnego wykonywania orzeczeń sądu, zapobieżenia powrotowi sprawcy do przestępstwa i wsparcia jego społecznej readaptacji.

A zatem, wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, Minister Sprawiedliwości został upoważniony nie tylko do określenia w rozporządzeniu szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, ale również sposobu i trybu wykonywania dozoru, co wnioskodawca pomija w swoim stanowisku, a tym samym wybiórczo traktuje treść delegacji ustawowej.

Klasyfikacja osób oddanych pod dozór, z uwzględnieniem zasad indywidualnej diagnozy kryminologicznej, tym samym zróżnicowania oddziaływań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym z uwagi na ryzyko powrotności do przestępstwa, dokonana w rozporządzeniu ma na celu szczegółowe określenie sposobu i trybu wykonywania dozoru w zakresie obowiązków i uprawnień kuratorów sądowych. Wprowadzona w tym zakresie klasyfikacja nie stanowi samodzielnej regulacji, albowiem ściśle związana jest z przyporządkowaniem do poszczególnych grup ryzyka konkretnych procedur i sposobów działań kuratorów sądowych. W oparciu o grupy ryzyka określony jest tryb i sposób wykonywania dozoru wobec poszczególnych sprawców i skazanych. Uregulowane w kwestionowanych przepisach rozporządzenia sprawy są jednorodne ze sprawami uregulowanymi w ustawie i stanowią jedynie doprecyzowanie ustawy celem jej wykonania. Wszelkie regulacje zawarte w § 11-14 rozporządzenia znajdują zakorzenienie i wywodzą się z regulacji ustawowych, których stanowią konkretyzację. Kwalifikowanie skazanych do poszczególnych grup ryzyka nie stanowi samoistnej regulacji, ale służy określeniu szczegółowych oddziaływań na skazanego w okresie próby zarówno w zakresie decyzji czy sprawę prowadzi kurator zawodowy czy kurator społeczny, jak i w zakresie uruchomienia właściwej procedury polegającej na konkretnych działaniach wobec skazanego. Dokładna analiza tych przepisów prowadzi do wniosku, że w istocie stanowią one uszczegółowienie sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków przez kuratorów sądowych w sprawach dozorowych, różnicowanego w zależności od specyfiki tych spraw oraz występujących w nich charakterystycznych zjawisk i okoliczności, rzutujących na stopień ich trudności. Przyjąć zatem należy, że kwestionowane przez wnioskodawcę przepisy rozporządzenia nie tylko nie

wykraczają poza ramy delegacji z art. 176 k.k.w. lecz w sposób bezpośredni, dokładny i przemyślany tę delegację realizują określając kuratorowi sądowemu – zgodnie z brzmieniem upoważnienia ustawowego – szczegółowy sposób wykonywania uprawnień i obowiązków w dozorcze w zależności od potrzeb skazanych, definiowanych za pomocą występujących w sprawie czynników zwiększających lub zmniejszających ryzyko powrotności do przestępstwa.

W zaskarżonych przez wnioskodawcę przepisach organ wydający rozporządzenie nie nałożył na kuratorów sądowych żadnych nowych obowiązków ani nie przyznał im żadnych nowych uprawnień, gdyż te określone są niezmiennie w ustawie o kuratorach sądowych (art. 9 i art. 11) i Kodeksie karnym wykonawczym (art. 169 § 3, art. 171 § 2, art. 172 § 1 i § 2, art. 173 § 1 i § 2, art. 173a § 1, art. 174). Tak więc określono sposób ich wykonywania, różnicując z uwagi na specyfikę indywidualnego przypadku oraz występujące w tych sprawach charakterystyczne zjawiska i okoliczności, bezpośrednio rzutujące na stopień ich trudności. Kwestionowane przepisy rozporządzenia w tym zakresie uszczegóławiają i konkretyzują poszczególne czynności kuratora sądowego realizującego ustawowe zadania podczas wykonywania dozoru.

Innymi słowy podział na grupy ryzyka określa jedynie, jakie sprawy mają wykonywać kuratorzy zawodowi, a jakie kuratorzy społeczni oraz jakie czynności kuratorzy sądowi (zawodowi i społeczni) mają podejmować w poszczególnych kategoriach spraw. Nie sposób dopatrywać się wykroczenia poza ramy upoważnienia ustawowego w przepisach, których normatywna treść w istocie obejmuje określenie podmiotu zobowiązanego do wykonywania dozoru (kurator społeczny albo kurator zawodowy) oraz zakresu i intensywności ramowych oddziaływań wobec skazanego (forma i częstotliwość wizyt, wezwań, kontaktów oraz współpracy z innymi podmiotami).

Należy podkreślić, że zasadniczym celem szczegółowego określenia sposobu i trybu działań prowadzonych przez kuratorów sądowych w sprawach dozorowych, była konieczność prawidłowego zarządzania sprawami, racjonalnego obciążenia kuratorów pracą, a przede wszystkim zintensyfikowania działań tam, gdzie rzeczywiście są potrzebne. Chodzi o zminimalizowanie działań w sprawach, w których z uwagi na właściwości skazanego, udział kuratora należy ograniczyć do niezbędnych czynności, a zwiększenie zaangażowania w sprawach, gdzie konieczne

jest intensywne oddziaływanie kuratora. Ukształtowany w ten sposób zespół oddziaływań jest poddawany cyklicznej ewaluacji (m.in. poprzez regularną sprawozdawczość - § 9 ust.1 rozporządzenia), rozumianej jako systematyczne badanie cech konkretnego programu resocjalizacyjnego, planu działania z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia i skutecznej resocjalizacji. Ponadto regulacje te pozwoliły zracjonalizować zasady podziału pracy pomiędzy kuratorów zawodowych i społecznych, w szczególności zapewniły powierzanie zdecydowanej większości dozorów obarczonych poważnymi czynnikami ryzyka wyspecjalizowanym, posiadającym odpowiednie przygotowanie teoretyczne i doświadczenie praktyczne kuratorom zawodowym oraz zapewniły intensywności i rodzaju oddziaływań adekwatnych do stopnia trudności sprawy.¹ Regulacja obejmująca określenie grup ryzyka realizuje zatem w całości wytyczne ustawowe.

Wprowadzenie zróżnicowanych sposobów oddziaływań wobec skazanych, w zależności od specyfiki sprawy i występujących w niej czynników powrotności skazanego do przestępstwa, stanowi naturalną konsekwencję oczekiwań ustawodawcy. Zgodnie z treścią przepisu art. 171 § 2 k.k.w. do zadań kuratora sądowego należy pomoc w readaptacji społecznej skazanego, a kontrola ścisłego wykonywania przez skazanego nałożonych na niego obowiązków i poleceń ma na celu wychowawcze oddziaływanie i zapobieganie powrotowi do przestępstwa. W przepisie art. 173 § 1 k.k.w. na sądowego kuratora zawodowego został nałożony obowiązek organizowania i prowadzenia działań mających na celu pomoc skazanemu w społecznej readaptacji i zapobieżenie jego powrotowi do przestępstwa, a także polegających na kontroli przestrzegania przez skazanego nałożonych obowiązków ustanowionych przez sąd lub związanych z dozorem.

Z zapisu tego należy wnioskować, że rodzaj i stopień dolegliwości i intensywności działań kuratora zmierzających do realizacji wymienionych celów nie będzie jednorodny w każdej sprawie lecz właśnie zróżnicowany, dostosowany i adekwatny do specyfiki sprawy dozorowej. Nie można bowiem w sposób racjonalny kwestionować tego, że inne są potrzeby sprawcy incydentalnego przestępstwa nieumyślnego, za które warunkowo umorzono postępowanie karne, a inne osoby

¹ Zobacz załącznik nr 1 do stanowiska Wyniki ogólne badań własnych Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji, dotyczące obciążeń kuratorskiej służby sądowej sprawami związanymi ze sprawowaniem dozoru, z uwzględnieniem grup ryzyka, określonych rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 roku, w oparciu o informacje przesłane przez Prezesów Sądów Okręgowych, wg stanu na dzień 31 marca 2014 roku – znak sprawy DW/OiP-II-5400-7/14.

wielokrotnie karanej za stosowanie przemocy wobec członków rodziny. To z tego powodu rozporządzenie przewiduje różną specyfikację sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków przez kuratorów dla różnego typu spraw dozorowych. Ustanowienie grup ryzyka powrotu do przestępstwa należy zatem przede wszystkim postrzegać jako legislacyjne uproszczenie normatywnej treści rozporządzenia, dla którego alternatywą byłoby powtarzanie w oddzielnych jednostkach redakcyjnych (paragrafach) takich samych zapisów charakteryzujących konieczne oddziaływania kuratorów wobec poszczególnych grup osób wymienionych obecnie w § 11 ust. 1-4 rozporządzenia.

Uszczegółowione w przepisach § 12-14 rozporządzenia obowiązki kuratora sądowego w zakresie kontrolowania i oddziaływania na dozorowanego w zależności od zakwalifikowania go do określonej grupy ryzyka, poza realizacją wskazanych powyżej ogólnych obowiązków i zadań nałożonych na kuratorów sądowych, mają także źródło w pozostałych szczególnych przepisach ustawowych określających obowiązki i uprawnienia kuratorów sądowych, o których mowa:

(§ 5 ust. 1 rozporządzenia)

- w art. 172 § 1 k.k.w. (bezzwłoczne nawiązanie ze skazanym kontaktu i poinformowanie go o jego obowiązkach i uprawnieniach);
- pośrednio w art. 169 § 2 k.k.w. (bezzwłoczne wezwanie skazanego do stawiennictwa w celu pierwszego kontaktu);

(§ 12 pkt 1, § 13 pkt 1, § 14 pkt 2 rozporządzenia)

- w art. 172 § 2 k.k.w. (składanie sądowi okresowych sprawozdań z przebiegu dozoru);
- w art. 173 § 2 pkt 1 k.k.w. (sprawowanie dozorów w stosunku do skazanego lub sprawcy);
- w art. 174 pkt 1 k.k.w. (odwiedzanie osób, których dotyczy postępowanie, w miejscu ich zamieszkania lub pobytu, w tym również w zakładach karnych, oraz kontaktowanie się z ich rodziną);
- w art. 9 pkt 1 ustawy o kuratorach sądowych (odwiedzanie w godzinach od 7.00 do 22.00 osób objętych postępowaniem w miejscu ich zamieszkania lub pobytu, a także w zakładach zamkniętych);
- pośrednio w art. 169 § 3 k.k.w. (możliwość wejścia do mieszkania skazanego);

- w art. 174 pkt 6 k.k.w. (przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i zbieranie niezbędnych informacji od organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, zakładów pracy, stowarzyszeń, organizacji i instytucji);
(§ 12 pkt 2 i pkt 3, § 13 pkt 2, § 14 pkt 3 i pkt 4 rozporządzenia)
- pośrednio w art. 169 § 3 k.k.w. (wzywanie skazanego do stawienia i żądanie wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonywania nałożonych obowiązków);
- w art. 9 pkt 3 ustawy o kuratorach sądowych (żądanie niezbędnych wyjaśnień i informacji od podopiecznych objętych dozorem);
- w art. 174 pkt 2 k.k.w. (żądanie niezbędnych informacji i wyjaśnień od osób objętych dozorem);
- w art. 9 pkt 4 ustawy o kuratorach sądowych (prawo dostępu do dokumentacji dotyczącej podopiecznego);
(§ 14 pkt 1 rozporządzenia)
- w art. 172 § 2 k.k.w. (bezzwłoczne powiadomienie sądu o popełnieniu przez skazanego przestępstwa lub o innym rażącym naruszeniu przez niego porządku prawnego);
- w art. 9 pkt 5 ustawy o kuratorach sądowych (żądanie od Policji pomocy w wykonywaniu czynności służbowych);
(§ 14 pkt 5 rozporządzenia)
- w art. 173a § 1 k.k.w. (zobowiązanie skazanego lub sprawcy oddanego pod dozór do poddania się badaniom na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego, a także przeprowadzanie takiego badania);
(§ 14 pkt 6 rozporządzenia)
- w art. 9 pkt 5 ustawy o kuratorach sądowych (żądanie od organów lub instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, stowarzyszeń i organizacji społecznych w zakresie ich działania pomocy w wykonywaniu czynności służbowych);
- w art. 11 pkt 3 ustawy o kuratorach sądowych (współpraca z właściwym samorządem i organizacjami społecznymi, które statutowo zajmują się w opiece, wychowaniem, resocjalizacją, leczeniem i świadczeniem pomocy społecznej w środowisku otwartym);

- w art. 174 pkt 3 k.k.w. (współdziałanie z właściwymi stowarzyszeniami, organizacjami i instytucjami w zakresie poprawy warunków bytowych i zdrowotnych, zatrudnienia i szkolenia osób, których dotyczy postępowanie wykonawcze).

Przyjąć zatem należy, że kwestionowane w tym zakresie przez wnioskodawcę przepisy rozporządzenia obejmują regulacje, które mają oparcie w ustawie i które służą wykonaniu ustawy zgodnie z delegacją ustawową zawartą w art. 176 k.k.w.

Podkreślenia wymaga okoliczność, iż w świetle uprzednio obowiązującego rozporządzenia z dnia 7 czerwca 2002 r. w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru (Dz. U. Nr 91, poz. 812), wydanego na podstawie art. 176 k.k.w., *de facto* również istniał podział na grupy ryzyka – mianowicie na dozory „trudne lub wymagające bezwłocznego podjęcia czynności” i „inne niż trudne” (§ 6 ust. 1 pkt 8) z jednoczesnym zaznaczeniem, że wykonywanie dozorów trudnych należy do obowiązków kuratora zawodowego. W literaturze nigdy nie kwestionowano zasady, w myśl której kuratorzy zawodowi jako profesjonaliści powinni zajmować się właśnie sprawami trudnymi, a kuratorzy społeczni – pozostałymi. Z uwagi jednak na okoliczność, że rozporządzenie nie określało żadnych kryteriów kwalifikowania spraw do kategorii „trudnych”, w praktyce ocena trudności sprawy dokonywana była w oparciu o nieprecyzyjne kryteria, prowadzące do dowolności i powstawania niejednorodnych praktyk w całym kraju, co powodowało, że również podział spraw pomiędzy kuratorów zawodowych i społecznych odbywał się według niezidentyfikowanych i niezwiązanych z poziomem trudności dozoru kryteriów (co zaobserwowano w toku wielu lustracji zespołów kuratorskiej służby sądowej). W pracy nadzorczej niejednokrotnie obserwowano takie przypadki, a przeprowadzane przez Ministerstwo Sprawiedliwości w 2012 roku lustracje własne niektórych zespołów kuratorskiej służby sądowej wykonujących orzeczenia w sprawach karnych wykazywały, że kuratorzy społeczni sprawowali dozory (w całości lub w części) w ponad 75% wszystkich spraw zakwalifikowanych do kategorii „trudnych”. Podobne rezultaty uzyskano w badaniach przeprowadzonych w 2010 roku przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, który odnotował, że 70% dozorów trudnych lub raczej trudnych było sprawowanych tylko przez kuratorów społecznych,

a 16% częściowo przez kuratora społecznego i kuratora zawodowego.² Zarzut niedookreślenia i zbytnej subiektywizacji pojęcia „dozór trudny” stale pojawiał się zarówno ze strony praktyków (kuratorów okręgowych, sędziów wizytatorów) jak i przedstawicieli świata nauki.³ Dodać również należy, że ewentualne zakwalifikowanie sprawy dozorowej do grupy spraw trudnych nie powodowało uruchomienia żadnego właściwego trybu i sposobu sprawowania dozoru, determinującego konkretne działania, podejmowane z odpowiednią częstotliwością i w przewidzianych terminach. Sprawę prowadził kurator zawodowy wykonując takie czynności, jakie uznał za stosowne. Istniejąca podówczas sytuacja, w której to kurator sądowy w sposób dowolny, subiektywny, arbitralny i dyskrecyjny decydował o zakresie i intensywności oddziaływań wobec skazanego, niezależnie od stopnia trudności sprawy i występujących w niej czynników ryzyka, był znacznie bardziej wątpliwy prawnie niż czytelny mechanizm przewidziany w przedmiotowych przepisach obecnie obowiązującego rozporządzenia.

Zaznaczyć należy, iż w doktrynie i literaturze przedmiotu nie pozostawia się wątpliwości, że podstawa projektowania i prowadzenia działań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym przez służby probacyjne, powinna być oparta na uprzedniej pogłębionej diagnozie kryminologicznej. Celem samoistnym tych działań jest ograniczenie powrotności do przestępstwa osób uprzednio skazanych lub sprawców przestępstw.⁴

Sposobem na poprawę jakości oddziaływań kuratorskiej służby sądowej, komplementarnych z uwagi na indywidualny charakter prowadzenia tej pracy w ramach metody indywidualnego przypadku (casework), było uszczegółowienie sposobu i trybu sprawowania dozoru poprzez zastąpienie nieostrego terminu „dozoru trudnego” - grupami ryzyka, indywidualizujących skazanych pod względem ryzyka ich powrotności do przestępstwa, na podstawie czynników ogólnie uznawanych za kryminogenne, które można pogrupować w następujące kategorie (§11 rozporządzenia):

² Praca zbiorowa pod red. Dobrochny Wójcik, „Kuratela sądowa. Sukcesy i porażki”, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2010, str. 295

³ Praca zbiorowa pod red. Dobrochny Wójcik, „Kuratela sądowa. Sukcesy i porażki”, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2010, str. 292

⁴ B. Hołyst *Podstawy i zakres indywidualnej prognozy kryminologicznej*, Probacja I/2013, Warszawa 2013 r., s. 5 i nast.

- biografia ogólna, tj. m.in. właściwości oraz warunki osobiste i środowiskowe, dotychczasowy sposób życia, zachowanie po popełnieniu przestępstwa, przynależność do subkultur przestępczych, zakłócenia i stan psychiczny,
- biografia przestępcza, tj. wcześniejsza karalność albo pierwszy konflikt z prawem,
- uzależnienia,
- tradycje i kontakty ze środowiskiem przestępczym,
- rodzaj i charakter popełnionego przestępstwa.

Określenie trybu i sposobu wykonywania dozoru w oparciu o grupy ryzyka, z jednej strony ułatwiło projektowanie komplementarnych oddziaływań, stosownych do indywidualnego przypadku, z drugiej zaś pozwoliło na ujednoczenie sposobu jego wykonywania wobec sprawców przestępstw, co do których istnieje najwyższe zagrożenie powrotnością do przestępstwa.⁵

Podział na grupy ryzyka i elastyczna możliwość ich zmiany w konkretnej sprawie są znane i od wielu lat stosowane w państwach Europy Zachodniej i innych krajach, w których systemy probacyjne są wysoko rozwinięte (USA, Kanada, Australia, Nowa Zelandia). System ten sprawdził się wszędzie tam, gdzie został wprowadzony, ciągle jest ulepszany i modyfikowany. Europejskie standardy w tej dziedzinie wyznaczane między innymi przez przyjęte w dniu 20 stycznia 2010 roku Rekomendacje CM/Rec (2010) 1 Komitetu Ministrów Państw Członkowskich Rady Europy w sprawie reguł probacji, które w sposób obszerny i szczegółowy określają zasady sprawiedliwego i efektywnego stosowania sankcji i środków probacyjnych. Już w zakresie zasad podstawowych wskazują, że organy probacji przy wykonywaniu swoich obowiązków muszą brać pod uwagę indywidualne cechy charakteru, okoliczności i potrzeby sprawców w celu zapewnienia sprawiedliwego i rzetelnego postępowania w każdej sprawie (zalecenie nr 4), a nakładane na sprawcę ciężary i ograniczenia w związku z wykonywaniem sankcji lub środków probacyjnych muszą być adekwatne i proporcjonalne do ciężaru gatunkowego czynu oraz właściwie ocenionego ryzyka powrotu do przestępstwa (zalecenie nr 5). Ocena sytuacji indywidualnej skazanego, obejmująca w szczególności prognozę kryminologiczną, powinna być procesem ustawicznym, dokonywanym pod kątem zakresu interwencji niezbędnych do zaspokojenia potrzeb sprawcy (zalecenia nr 66-70).

⁵ Zobacz załącznik nr 2 do stanowiska

W kontekście przytoczonych rekomendacji, opracowanych na podstawie najlepszych doświadczeń i praktyk państw europejskich, szacowanie ryzyka i dobór odpowiednich oddziaływań w zależności od poziomu tego ryzyka jawi się nie tyle jako ogólnoeuropejska tendencja, co raczej jako oczywisty i ugruntowany od lat sposób postępowania służb probacyjnych w państwach o dłuższej historii w zakresie stosowania kar wolnościowych. Wprowadzony w rozporządzeniu tryb i sposób wykonywania dozoru, między innymi poprzez wzmożenie funkcji indywidualnej diagnozy kryminologicznej i na jej podstawie wyodrębnionych grup ryzyka, stanowi próbę dostosowania przynajmniej w podstawowym zakresie sposobu zarządzania dozorami (zarządzania ryzykiem, tj. ograniczenie prawdopodobieństwa lub powrotności do przestępstwa) przez kuratorską służbę sądową do wskazanych standardów.

W dalszej kolejności wnioskodawca zarzucił, że nałożone na kuratora wykonującego dozór w § 5 ust. 1 i w § 12 pkt 2 i 3, w § 13 pkt 2 i 3 i w § 14 pkt 4 rozporządzenia obowiązki w zakresie wzywania skazanego do stawienia się w siedzibie zespołu oraz żądania od skazanego kontaktu telefonicznego z określoną częstotliwością, rodzą po stronie skazanych obowiązki nałożone na mocy rozporządzenia, a tym samym ograniczają jego prawa i wolności poza dalszy niż ustawowy zakres i kreują w rozporządzeniu władcze formy oddziaływania funkcjonariusza na obywatela.

Żadna z norm rozporządzenia nie jest adresowana do skazanych i nie kreuje po ich stronie żadnych nowych obowiązków. Naturalną jednak okolicznością jest, że ukształtowanie sposobu wykonywania określonego uprawnienia lub obowiązku przez kuratora pośrednio wpływa na funkcjonowanie dozorowanego. Oczywistym zatem pozostaje, że każdego rodzaju sposób działania kuratora wobec skazanego w dozorze będzie na sytuację tego skazanego pośrednio wpływał. Takiej współzależności nie da się wyeliminować, jest ona wkalkulowana przez ustawodawcę, określającego zakres spraw zleconych do uregulowania aktem wykonawczym.

Należy jednak podnieść, że zaskarżone w tym zakresie przepisy wpływające na sytuację skazanego dotyczącą ograniczenia jego praw i wolności osobistych nie wykraczają poza zakres tych ograniczeń wprowadzonych w Kodeksie karnym wykonawczym. Przepisy te jako oddziałujące na prawa i wolności skazanych, nie

są przepisami samoistnymi, nie wprowadzają żadnych nowych i nieuregulowanych w ustawie ograniczeń praw i wolności skazanych, a jedynie mają charakter techniczny, pomocniczy i uszczegóławiający regulacje ustawowe.

Zdaniem Ministra Sprawiedliwości kwestionowane w tym zakresie przepisy rozporządzenia nie naruszają wymogów art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz zakresu upoważnienia ustawowego określonego w art. 176 k.k.w.

Jak wskazano powyżej, Minister Sprawiedliwości w treści delegacji ustawowej zawartej w art. 176 k.k.w. został upoważniony do określenia w drodze rozporządzenia - szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, a także sposobu i trybu wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi.

Powyżej wykazano także, że wszystkie uregulowane w rozporządzeniu obowiązki i uprawnienia kuratorów sądowych wykonujących dozór uregulowane są na poziomie ustawy, a rozporządzenie określa jedynie szczegółowy sposób ich wykonywania w zależności od zakwalifikowania skazanego do określonej grupy ryzyka.

Również na poziomie ustawy zostały określone wszelkie obowiązki skazanego, które są konsekwencją obowiązków i uprawnień kuratorów sądowych wykonujących dozór wobec skazanego. W zakresie tej relacji kwestionowane rozporządzenie nie kreuje wobec skazanych żadnych nowych obowiązków, które wpływałyby na ograniczenie praw i wolności skazanego, a jedynie uszczegóławia w sposób pośredni obowiązki skazanego uregulowane w Kodeksie karnym wykonawczym.

Kurator sądowy wykonujący dozór wobec skazanego, zawsze działa na podstawie orzeczenia sądowego wydanego w oparciu o konkretny przepis ustawy. Orzeczenie oddania danej osoby pod dozór kuratora i związanych z tym ustawowych konsekwencji zawsze samo w sobie stanowi ograniczenie praw i wolności skazanego. Źródło tego ograniczenia znajduje się w przepisie ustawy, na podstawie którego sąd wydaje orzeczenie.

Zgodnie z art. 4 § 2 k.k.w. ograniczenie praw i wolności obywatelskich skazanego może wynikać jedynie z ustawy oraz wydanego na jej podstawie prawomocnego orzeczenia. Jest to nawiązanie do reguły konstytucyjnej

zamieszczonej w art. 31 ust. 3 Konstytucji, który stanowi, że ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa i porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób; ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Wnioskodawca nie wskazał jakie konkretnie konstytucyjne prawa i wolności skazanego zostają naruszone poprzez określenie w rozporządzeniu częstotliwości żądania przez kuratora od skazanego kontaktu telefonicznego oraz częstotliwości skutecznego wzywania skazanego do stawienia się w siedzibie zespołu. Należy przyjąć, że może tutaj chodzić o ograniczenie wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji), prawa decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji), nie ujawniania informacji dotyczących jego osoby (art. 51 ust. 1 Konstytucji), wolności poruszania się (art. 52 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji). Ograniczając te prawa obowiązki skazanego, wynikające z realizacji ustawowych uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych, zostały w sposób precyzyjny i jasny oraz zgodnie z wymogami konstytucyjnymi uregulowane w ustawie.

Zgodnie z art. 5 § 1 k.k.w. skazany jest podmiotem określonych w Kodeksie karnym wykonawczym praw i obowiązków. Chodzi o prawa i obowiązki jakie przysługują skazanemu lub ciążą na skazanym w związku z wykonywaniem wobec niego kar lub innych środków. Chodzi o prawa i obowiązki określone w Kodeksie karnym wykonawczym.

Ogólnie sformułowanym obowiązkiem skazanego jest określony w art. 5 § 2 k.k.w. obowiązek stosowania się przez skazanego do wydawanych przez właściwe organy poleceń zmierzających do wykonania orzeczenia. Skazany ma zatem obowiązek zachowania się w określony sposób i poddania się karze.

Przepis art. 169 § 1 k.k.w. stanowi o obowiązku skazanego oddanego pod dozór przestrzegania obowiązków związanych z dozorem. Przepisy art. 169 § 2 i § 3 k.k.w. stanowią o obowiązkach skazanego związanych z dozorem.

Zgodnie z art. 169 § 2 k.k.w. skazany oddany pod dozór obowiązany jest bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o oddaniu go pod dozór, zgłosić się do kuratora sądowego tego sądu rejonowego, w okręgu którego dozór ma być wykonywany. Z tym ustawowym obowiązkiem skazanego skorelowane

jest ustawowy obowiązek kuratora sądowego, któremu powierzono dozór nad skazanym i który zgodnie z art. 172 § 1 k.k.w. powinien nawiązać z nim bezzwłocznie kontakt i poinformować go o jego obowiązkach i uprawnieniach.

Zgodnie z art. 169 § 3 k.k.w. skazany jest obowiązany stawić się na wezwanie sądu lub kuratora sądowego i udzielać wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonywania nałożonych na niego obowiązków, bez zgody sądu nie zmieniać miejsca stałego pobytu, umożliwić kuratorowi wejście do mieszkania oraz informować go o zmianie miejsca zatrudnienia. Te ustawowo określone obowiązki skazanego rodzą w sposób pośredni uprawnienia kuratora sądowego w tym zakresie.

Wbrew twierdzeniom wnioskodawcy kwestionowane przepisy nie kreują zatem żadnych nowych obowiązków po stronie skazanego, a jedynie uszczegółwiają w rozporządzeniu sposób wykonywania ustawowych uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych, które korespondują z obowiązkami nałożonymi na skazanych w ustawie.

Zakwestionowana przez wnioskodawcę regulacja zawarta w § 5 ust. 1 rozporządzenia stanowi określenie sposobu i trybu wykonania dozoru na jego początkowym etapie i w sposób szczegółowy określa obowiązek kuratora sądowego uregulowany w art. 172 § 1 k.k.w. Regulacja ta zatem w całości stanowi wykonanie delegacji ustawowej zawartej w art. 176 k.k.w. Wykonanie tego obowiązku przez kuratora zawodowego spowoduje powstanie po stronie skazanego obowiązku stawienia się w zespole. Obowiązek ten wynika jednakże z ustawowych regulacji zawartych w art. 169 § 2 k.k.w. i art. 169 § 3 k.k.w. A zatem regulacja § 5 ust. 1 k.k.w. w tej kwestii w żaden sposób, poza zakres ustawy, nie narusza praw i wolności skazanego.

W taki sam sposób należy ocenić kwestionowane przez wnioskodawcę regulacje § 12 pkt 2 i 3, § 13 pkt 2 i 3 i § 14 pkt 4 rozporządzenia w zakresie obowiązków kuratora sądowego do wzywania skazanego do stawienia się w siedzibie zespołu oraz żądania od skazanego kontaktu telefonicznego z określoną częstotliwością. Określony w tych przepisach szczegółowy sposób wykonywania obowiązków przez kuratorów sądowych jest zgodny z zakresem delegacji ustawowej z art. 176 k.k.w. i nie kreuje po stronie skazanych żadnych, pozaustawowych, obowiązków naruszających ich prawa i wolności. Wykonanie tych obowiązków przez kuratora zawodowego spowoduje powstanie po stronie skazanego obowiązku

stawienia się w zespole lub obowiązku kontaktu telefonicznego z kuratorem, które to obowiązki uregulowane są w art. 169 § 3 k.k.w.

Przepis art. 169 § 3 k.k.w. nakłada na skazanego oddanego pod dozór między innymi obowiązek stawiania się na wezwanie kuratora sądowego oraz obowiązek udzielania wyjaśnień co do przebiegu dozoru. Z przepisu tego wynika zatem uprawnienie kuratora sądowego do wzywania skazanego do stawiennictwa oraz żądania od skazanego wyjaśnień co do przebiegu dozoru. Wprowadzając powyższe obowiązki przepis ustawy nie określił częstotliwości tych czynności. Kwestie te zostały w sposób szczegółowy uregulowane w zakwestionowanych przepisach rozporządzenia (§ 12 pkt 2 i 3, § 13 pkt 2 i 3 i § 14 pkt 4) zróżnicowanych i dostosowanych do poszczególnych grup ryzyka, uwzględniających zasady indywidualnej diagnozy kryminologicznej i zróżnicowanie oddziaływań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym z uwagi na ryzyko powrotności do przestępstwa. Przedmiotowe przepisy rozporządzenia stanowią zatem w całości wykonanie delegacji ustawowej z art. 176 k.k.w. w zakresie określenia szczegółowego sposobu wykonania obowiązków kuratorów sądowych. Wynikające z realizacji tych obowiązków zobowiązania skazanego do określonego zachowania (stawiania się na wezwanie, udzielenie wyjaśnień, kontaktu telefonicznego) mieszczą się w obowiązkach określonych w art. 169 § 3 k.k.w. Rozporządzenie w tym zakresie nie kreuje zatem żadnych nowych obowiązków skazanego, które wpływałyby na ograniczenie jego praw i wolności. Można nawet przyjąć, iż ta uszczegóławiająca regulacja pozytywnie wpływa na sytuację skazanego, który posiada dokładne informacje na temat tego jak często ma obowiązek stawiania się u kuratora sądowego i nawiązywania z nim kontaktu, co nie wynika natomiast z art. 169 § 3 k.k.w., na podstawie którego można przyjąć, iż obowiązki te istnieją w każdym czasie. W ocenie Ministra Sprawiedliwości w wykonaniu przez skazanego określonego w art. 169 § 3 k.k.w. obowiązku udzielania wyjaśnień co do przebiegu dozoru mieści się również kontakt telefoniczny z kuratorem sądowym. Ustawodawca nie ograniczył sposobu wykonania tego obowiązku. Należy zatem przyjąć, że może on być wykonywany w różnych formach, w tym telefonicznie. Skoro skazany ma nieograniczony ustawowy obowiązek osobistego stawiania się na wezwanie kuratora sądowego i udzielania wyjaśnień, to mniej ingerującym sposobem kontaktu z kuratorem sądowym będzie kontakt telefoniczny. Należy wrócić uwagę, że wysłanie

wezwania z żądaniem osobistego stawiennictwa w siedzibie zespołu zarówno po stronie kuratora jak i po stronie skazanego, wymaga poświęcenia znacznie większej ilości czasu i zaangażowania niż rozmowa telefoniczna.

Podsumowując wskazać należy, iż wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, omawiane przepisy rozporządzenia nie ingerują w sposób samoistny w zakres spraw przewidzianych i wymaganych do uregulowania na poziomie ustawy.

Ad.2). Odnośnie zarzutu niezgodności § 5 ust. 5 oraz § 25 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako ustawowy wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, zgodnie z którym zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodze genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

Jako konstytucyjny wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji została omówiona w punkcie 1.

Za nieuprawniony należy uznać zarzut przekroczenia granic delegacji ustawowej z art. 176 k.k.w. ze wskazaniem naruszenia ustawy o ochronie danych osobowych w takim zakresie, w jakim przepis § 5 ust. 5 rozporządzenia przewiduje obowiązek przekazywania przez kuratora zawodowego Policji danych osobowych osób oddanych pod dozór. Należy wskazać, że kwestionowany przepis nie jest sprzeczny także z treścią przepisu art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych

osobowych, ponieważ zgodnie z brzmieniem art. 27 ust. 2 pkt 2 cyt. ustawy, przetwarzanie danych o których mowa, jest możliwe jeżeli przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony.

Należy wskazać, że przepisy ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.) wprost przewidują uprawnienie Policji do gromadzenia i przetwarzania danych osobowych w celu realizacji ustawowych zadań. Przede wszystkim należy wskazać na treść art. 20 ust. 1, ust. 2a i ust. 15 tejże ustawy, które stanowią, że:

- Policja (...) może uzyskiwać informacje, w tym także niejawnie, gromadzić je, sprawdzać oraz przetwarzać (ust. 1);
- Policja może pobierać, uzyskiwać, gromadzić, przetwarzać i wykorzystywać w celu realizacji zadań ustawowych informacje, w tym dane osobowe, o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego, osobach o nieustalonej tożsamości lub usiłujących ukryć swoją tożsamość, osobach stwarzających zagrożenie, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób oraz o osobach poszukiwanych, także bez ich wiedzy i zgody (ust. 2a);
- Policja w celu zapobieżenia lub wykrycia przestępstw oraz identyfikacji osób może uzyskiwać, gromadzić i przetwarzać informacje, w tym również dane osobowe ze zbiorów prowadzonych na podstawie odrębnych przepisów przez organy władzy publicznej, a w szczególności z Krajowego Rejestru Karnego oraz rejestru PESEL, w tym również ze zbiorów, w których przetwarza się informacje, obejmujące dane osobowe, uzyskane w wyniku wykonywania przez te organy czynności operacyjno-rozpoznawczych (ust. 15).

Zasadnym jest zakwalifikowanie katalogu osób oddanych pod dozór kuratora sądowego jako zbioru danych, o którym mowa w ostatnim z przytoczonych przepisów. W konsekwencji nie można zasadnie twierdzić, że Policja nie dysponuje podstawą prawną do przetwarzania danych osobowych osób poddanych oddziaływaniom kuratora sądowego, bez czego zresztą trudno sobie wyobrazić

wypełnianie przez nią podstawowych zadań, do jakich należy w szczególności ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra (art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy o Policji), a także inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi (art. 1 ust. 2 pkt 3 cyt. ustawy). Nie ma wątpliwości, że do kręgu wymienionych podmiotów należy kuratorska służba sądowa, której samoistnym celem działań jest zapobieganie powtórnej przestępczości, w tym przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym, przez osoby poddane jej kontroli.

Współpraca kuratorskiej służby sądowej z Policją jest immanentnie związana z realizacją jej obowiązków wynikających między innymi z przepisu art. 172 § 2 k.k.w., zgodnie z treścią którego kurator sądowy obowiązany jest do składania sądowi okresowych sprawozdań z przebiegu dozoru, w szczególności ma obowiązek bezzwłocznego powiadomienia sądu o popełnieniu przez skazanego przestępstwa lub o innym rażącym naruszeniu przez niego porządku prawnego. Ich realizacja nie jest możliwa bez systematycznej i możliwie ścisłej współpracy z Policją, w szczególności z dzielnicowym.

Realizacji tej współpracy służy uprawnienie kuratora zawodowego do żądania od Policji oraz innych organów lub instytucji państwowych, [...] pomocy w wykonywaniu czynności służbowych (art. 9 pkt 5 ustawy o kuratorach sądowych), a ponadto dostępu do dokumentacji dotyczącej podopiecznego i innych osób objętych postępowaniem (art. 9 pkt 4 ustawy o kuratorach sądowych).

Tożsame uprawnienia zapewniono funkcjonariuszom Policji w art. 15 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji, tj. żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz jednostek gospodarczych prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i jednostki obowiązane są, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy, w zakresie obowiązujących przepisów prawa.

Należy podkreślić, że dzielnicowy w ramach rozpoznania osobowego na bieżąco zdobywa informacje o osobach zamieszkałych lub przebywających w jego rejonie służbowym, które ze względu na swoją przeszłość, aktualny tryb życia i zachowania stwarzają zagrożenie porządku i bezpieczeństwa publicznego.

W ramach tego rozpoznania powinien utrzymywać kontakty z osobami, które – z racji wykonywanego zawodu, pełnionej funkcji oraz w związku z ich działalnością społeczną lub zainteresowaniami – mogą mieć wpływ na funkcjonowanie środowiska lokalnego i dzięki którym mogą być podejmowane skuteczne działania zapobiegające popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Podzielenie stanowiska powołującego się na zasadę ochrony danych osobowych w wysokim stopniu utrudniłoby realizację opisanych wyżej, wysoce społecznie pożądaných i akceptowanych działań Policji, rzeczą bowiem naturalną jest, że kurator sądowy z racji pełnionej funkcji i wykonywanych zadań dysponuje bogatą i przydatną wiedzą na temat środowiska lokalnego i osób, które mogą stwarzać zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Wśród innych zakresów obligatoryjnej ustawowej współpracy Policji i kuratorów sądowych, należy wymienić te, które wynikają z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Na jej podstawie gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym (art. 9a ust. 1). Zespół interdyscyplinarny powołuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, zaś w jego skład wchodzi między innymi przedstawiciele Policji oraz kuratorzy sądowi. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Jego zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań jego członków oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ponadto do zadań grup roboczych, powoływanych przez zespół interdyscyplinarny, należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;

- 2) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- 3) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie niezbędnym do realizacji wymienionych zadań, mogą przetwarzać dane osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie, dotyczące: stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą (art. 9c ust. 1).

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę "Niebieskie Karty" i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie (art. 9d ust. 1).

Procedura "Niebieskiej Karty" obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (art. 9d ust. 2). Przedstawiciele podmiotów, o których mowa realizują procedurę "Niebieskie Karty" w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego, którego członkiem może być także kurator sądowy, podobnie jak w przypadku grupy roboczej.

Realizacji wymienionych zadań służy § 20 ust. 1. rozporządzenia, zgodnie z treścią którego w przypadku orzeczonego dozoru wobec sprawcy przemocy w rodzinie do obowiązków kuratora zawodowego należy:

- 1) nawiązanie i utrzymywanie stałego kontaktu z osobami pokrzywdzonymi w wyniku przemocy w rodzinie, w sytuacji gdy w okresie dozoru pozostają one we wspólnym gospodarstwie domowym ze skazanym;
- 2) nawiązanie współpracy z Policją, organami administracji rządowej i samorządu terytorialnego zaangażowanymi w pomoc osobom pokrzywdzonym w wyniku przemocy w danej rodzinie i z organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na terenie miejsca zamieszkania osób pokrzywdzonych, w celu uzyskania w niezbędnym zakresie informacji o rodzinie dotkniętej przemocą;

- 3) występowanie w razie potrzeby do sądu z wnioskami, w szczególności o modyfikację lub nałożenie na sprawcę przemocy w rodzinie obowiązku wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby, powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub obowiązku uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych, powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
- 4) zapoznanie się z realizowanymi przez miejscowe organy administracji rządowej i samorządowej programami przeciwdziałania przemocy w rodzinie i w miarę możliwości uczestniczenie w nich;
- 5) uczestniczenie w posiedzeniach zespołu interdyscyplinarnego i grupy roboczej, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Tak szerokie uregulowanie współpracy Policji i kuratorskiej służby sądowej, w zakresie prowadzenia efektywnej pracy, między innymi ze sprawcami przemocy domowej jest niemożliwe bez przepływu informacji w podstawowym zakresie, o którym mowa w przepisach § 5 ust. 5 oraz 25 § 5 ust. 5 rozporządzenia.

W świetle przedstawionego stanu prawnego, w zakresie współpracy kuratorskiej służby sądowej z Policją, nie ma wątpliwości, że przekazywanie wszelkich informacji w zakresie prowadzonych postępowań, w szczególności dotyczących sprawców przestępstw z użyciem przemocy lub groźby jej użycia, w tym sprawców przemocy domowej jest możliwe, konieczne i uprawnione w oparciu o obowiązujące przepisy.

Ad. 3). Odnośnie zarzutu niezgodności § 7 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 173 § 3-5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako ustawowy wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 173 § 3-5 k.k.w.

Zgodnie z art. 173 § 3 k.k.w. w razie zaistnienia okoliczności, określonych w art. 156 § 1 i 2 lub art. 160 § 1 pkt 2–4 k.k.w. oraz w art. 68 § 2 lub art. 75 § 2 k.k., sądowy kurator zawodowy może odstąpić od złożenia odpowiedniego wniosku, o którym mowa w § 2 pkt 4 oraz pkt 6–8, jeżeli przemawiają za tym rodzaj i stopień naruszenia uzasadniające przekonanie, że pomimo odstąpienia od złożenia wniosku, cele środka związanego z poddaniem skazanego lub sprawcy próbie zostaną osiągnięte.

Zgodnie z art. 173 § 4 k.k.w. przypadku, o którym mowa w § 3, sądowy kurator zawodowy udziela skazanemu lub sprawcy pisemnego upomnienia, w którym wskazuje rodzaj naruszenia oraz informuje go o skutkach niezastosowania się do upomnienia. Odpis upomnienia niezwłocznie przekazuje sądowi.

Zgodnie z art. 173 § 5 k.k.w. jeżeli po udzieleniu skazanemu lub sprawcy pisemnego upomnienia zaistnieją okoliczności wskazane w przepisach, o których mowa w § 3, sądowy kurator zawodowy składa odpowiedni wniosek, o którym mowa w § 2 pkt 4 oraz pkt 6-8.

Jako konstytucyjny wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji została omówiona w punkcie 1.

Zdaniem Ministra Sprawiedliwości w kwestionowanych przepisach rozporządzenia, zgodnie z delegacją ustawową, uszczegółowione zostały przepisy art. 173 § 3-5 k.k.w. w zakresie uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych co do szczególnej sytuacji związanej z niestawiennictwem skazanego lub sprawcy na wezwanie sądowego kuratora zawodowego lub uchylania się przez nich od nawiązania pierwszego kontaktu z sądowym kuratorem społecznym. Wskazanym uprawnieniom kuratora sądowego w tym zakresie odpowiadają również uregulowane w ustawie obowiązki skazanego (art. 169 § 1 k.k.w, art. 169 § 2 k.k.w. i art. 169 § 3 k.k.w.). A zatem, wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, przepisy § 7 ust. 2 i 3 rozporządzenia są zgodne nie tylko z przepisami art. 173 § 3-5 k.k.w., ale także nie naruszają wskazanej normy konstytucyjnej. Zakres przedmiotowy kwestionowanych regulacji pozostaje zgodny z regulacjami ustawowymi, w sposób samoistny nie

zmienia treści przepisów ustawowych oraz nie wykracza poza zakres delegacji ustawowej z art. 176 k.k.w.

Wskazując zakres niezgodności regulacji prawnych zawartych w rozporządzeniu z tymi, które zawarto w Kodeksie karnym wykonawczym, wnioskodawca pominął podstawowy zakres obowiązków sądowego kuratora zawodowego, wskazany w przepisie art. 11 pkt 1 ustawy o kuratorach sądowych, a także w art. 173 § 1 i § 2 k.k.w.

Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 11 pkt 1 ustawy o kuratorach sądowych kurator zawodowy obowiązany jest do występowania w uzasadnionych wypadkach z wnioskiem o zmianę lub uchylenie orzeczonego środka.

Sądowy kurator zawodowy organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc skazanemu w społecznej readaptacji i zapobieżenie jego powrotowi do przestępstwa, a także polegające na kontroli przestrzegania przez skazanego nałożonych obowiązków ustanowionych przez sąd lub związanych z dozorem (art. 173 § 1 k.k.w.). Do obowiązków sądowego kuratora zawodowego należy w szczególności:

- składanie wniosków o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego,
- składanie wniosków o odroczenie lub o przerwę w wykonaniu kary lub o odwołanie odroczenia lub przerwy w wykonaniu kary,
- składanie wniosków o warunkowe zwolnienie i o odwołanie warunkowego zwolnienia,
- składanie wniosków o zarządzenie wykonania kary, której wykonanie warunkowo zawieszono, oraz o wykonanie kary zastępczej (art. 173 § 2 pkt 2, 6, 7, 8 k.k.w.).

A zatem odpowiednią reakcją sądowego kuratora zawodowego na zaistnienie okoliczności wskazanych w art. 68 § 2 k.k., art. 75 § 2 k.k., art. 156 § 1 i 2 k.k.w. i art. 160 § 1 pkt 2-4 k.k.w. jest obowiązek (nie li tylko uprawnienie) do wystąpienia z odpowiednim wnioskiem do sądu. Obowiązek ten wynika z ogólnych zadań nałożonych na sądowego kuratora zawodowego zarówno w Kodeksie karnym wykonawczym jak i w ustawie o kuratorach sądowych.

Przewidziana przepisem art. 173 § 3 k.k.w. możliwość odstąpienia od złożenia wniosku (co do zasady obowiązku obligatoryjnego kuratora zawodowego), nie następuje w sposób dowolny, lecz w formie określonej ustawowo – poprzez „udzielenie upomnienia” (art. 173 § 4 k.k.w.). Należy przypomnieć, że upomnienie

jest nowym i ważnym narzędziem sądowego kuratora zawodowego do dyscyplinowania skazanych i sprawców, dającym możliwość oddziaływania na poprawę zachowania bez konieczności podejmowania przez sąd odpowiednich czynności i decyzji.

Przepisy art. 173 § 3-5 k.k.w. regulują w sposób ogólny procedurę postępowania sądowego kuratora zawodowego w zakresie realizacji jego uprawnień i obowiązków w sytuacji zaistnienia którejkolwiek z przesłanek wskazanych w art. 68 § 2 k.k., art. 75 § 2 k.k., art. 156 § 1 i 2 k.k.w. i art. 160 § 1 pkt 2-4 k.k.w.

W art. 176 k.k.w. ustawodawca upoważnił Ministra Sprawiedliwości do określenia – w drodze rozporządzenia - szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, a także sposobu i trybu wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi uwzględniając potrzebę sprawnego wykonywania orzeczeń sądu, zapobieżenia powrotowi sprawcy do przestępstwa i wsparcia jego społecznej readaptacji.

W ramach tej delegacji w § 7 rozporządzenia uszczegółowiono procedurę postępowania sądowego kuratora zawodowego, w zakresie realizacji jego ustawowych obowiązków, w przypadku niestawiennictwa prawidłowo wezwanego przez sądowego kuratora zawodowego skazanego lub sprawcy albo uchylenia się przez niego od nawiązania pierwszego kontaktu z kuratorem społecznym.

Przepis rozporządzenia przewiduje obowiązek niezwłocznego powtórnego wezwania skazanego lub sprawcy do stawiennictwa, a w razie niestawiennictwa również na to wezwanie lub uchylenia się od nawiązania pierwszego kontaktu z kuratorem społecznym – alternatywny obowiązek złożenia wniosku do sądu albo udzielenia skazanemu pisemnego upomnienia.

Przepisy § 7 ust. 2 i 3 rozporządzenia dotyczą jednej z przesłanek wskazanych w art. 68 § 2 k.k., art. 75 § 2 k.k. i art. 160 § 1 pkt 3 k.k.w. tj. uchylenia się od dozoru. Zgodnie z dyspozycją art. 169 § 1 k.k.w. skazany, na którego nałożono obowiązki, a także oddany pod dozór, obowiązany jest przestrzegać obowiązków ustanowionych przez sąd na okres próby lub związanych z dozorem. Zgodnie z art. 169 § 2 k.k.w. skazany oddany pod dozór obowiązany jest bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o oddaniu go pod dozór, zgłosić się do kuratora sądowego tego sądu rejonowego, w okręgu którego

dozór ma być wykonywany. Z tym ustawowym obowiązkiem skazanego skorelowane jest ustawowy obowiązek kuratora sądowego, któremu powierzono dozór nad skazanym i który zgodnie z art. 172 § 1 k.k.w. powinien nawiązać z nim bezzwłocznie kontakt i poinformować go o jego obowiązkach i uprawnieniach. Kolejny obowiązek związany z dozorem wynika z treści art. 169 § 3 k.k.w. i dotyczy stawiennictwa skazanego na każde wezwanie sądu lub kuratora sądowego i udzielania wyjaśnień co do przebiegu dozoru i wykonywania nałożonych na niego obowiązków. Świadome, intencjonalne ignorowanie obowiązku stawiennictwa stanowi „uchylanie się od dozoru”, o jakim mowa w art. 68 § 2 k.k., art. 75 § 2 k.k. i art. 160 § 1 pkt 3 k.k.w., uzasadniające sporządzenie stosownego wniosku do sądu zgodnie z art. 173 § 2 pkt 4, 7 i 8 k.k.w. albo udzielenie upomnienia, o którym mowa w art. 173 § 4 k.k.w. W przypadku skierowania wniosku to sąd zawsze ostatecznie będzie dokonywał oceny, czy zachowanie skazanego nosi znamiona uchylania się od dozoru.

Chybiony jest zatem zarzut wnioskodawcy jakoby zaskarżone przepisy rozporządzenia stanowiły samoistną podstawę do zastosowania instytucji prawa karnego wykonawczego określonych w art. 173 k.k.w. Kwestionowane przepisy rozporządzenia nie wprowadzają żadnych nowych regulacji, które nie są przewidziane w ustawie, a jedynie uszczegóławiają ich zastosowanie co do konkretnego przypadku. Stosowanie przepisów rozporządzenia ma charakter następczy i konkretyzujący w stosunku do wskazanych powyżej ustawowych przesłanek.

Kwestionowane przepisy stanowią doprecyzowanie ustawowo określonej reakcji sądowego kuratora zawodowego na niepożądane przejawy zachowań skazanego lub sprawcy. Rozporządzenie nie wprowadza dla kuratora zawodowego nowego obowiązku, poprzez przesłanki złożenia właściwego wniosku określone w kwestionowanych przepisach rozporządzenia, ponieważ obowiązek ów został wskazany w przepisie art. 173 § 2 pkt 4, 7 i 8 k.k.w., a przesłanki w których obowiązek kuratora ma zostać wykonany w przepisach art. 68 § 2 i 2a, 75 § 2 i 2a k.k., a także w art. 160 § 1 i 4 k.k.w. Przepisy rozporządzenia, wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, nie ograniczają także ustawowych uprawnień zawodowego kuratora sądowego, albowiem również w przypadku zaistnienia sytuacji opisanej w § 7 ust. 2 lub § 7 ust. 3 rozporządzenia, zawodowy kurator społeczny nadal ma możliwość

dokonania oceny tych okoliczności i podjęcia decyzji o złożeniu odpowiedniego wniosku do sądu lub udzielaniu upomnienia. A zatem przewidziane w ustawie uprawnienie sądowego kuratora zawodowego, również w reakcji na stanowisko sądowego kuratora społecznego, nie zostaje naruszone. Jak już wskazano powyżej, w każdej sytuacji złożenia wniosku ostateczna ocena zaistnienia przesłanki uchylenia się od dozoru należy zawsze do sądu.

Wnioskodawca zarzucił, że przepisy § 7 ust. 2 i 3 rozporządzenia ograniczają stosowanie przepisów art. 173 k.k.w., ponieważ przewidują dokonanie wyboru pomiędzy wnioskiem i upomnieniem z pominięciem zastosowania przepisu art. 173 § 3 k.k.w., który nakazuje dokonanie oceny rodzaju i stopnia naruszenia obowiązków ciążących na skazanym poddanym próbie i pozwala na odstępnie od złożenia wniosku. Minister Sprawiedliwości nie podziela tego zarzutu.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że zgodnie z art. 173 § 4 k.k.w. w każdej sytuacji, w której dojdzie do spełnienia przesłanek z art. 173 § 3 k.k.w., sądowy kurator zawodowy jest zobligowany udzielić skazanemu lub sprawcy upomnienia. Nie ma zatem możliwości poprzestania jedynie na odstępnie od złożenia wniosku. Taki tryb postępowania sądowego kuratora zawodowego przewidziany jest również w § 7 ust. 2 rozporządzenia. Ponadto w regulacji objętej § 7 ust. 2 rozporządzenia został wskazany szczególny rodzaj naruszenia obowiązków skazanego lub sprawcy – dwukrotne niestawiennictwo na wezwanie sądowego kuratora zawodowego oraz stopień tego naruszenia – powtórne niestawiennictwo na wezwanie sądowego kuratora zawodowego bez należytego usprawiedliwienia. Istotna w tym zakresie jest także okoliczność, że kwestionowane przepisy znajdują zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy sądowy kurator zawodowy dokona oceny i uzna, że konieczne jest wezwanie skazanego lub sprawcy do stawiennictwa w zespole. Zgodnie bowiem z § 5 ust. 2 rozporządzenia jeżeli wezwanie skazanego do osobistego stawiennictwa jest oczywiście bezcelowe, kurator zawodowy może odstąpić od wzywania i sporządzić stosowaną adnotację.

Niezasadny jest zarzut wnioskodawcy, jakoby stosowanie zakwestionowanych regulacji rozporządzenia uniemożliwiało sądowemu kuratorowi zawodowemu zastosowanie, poza złożeniem wniosku do sądu lub udzieleniem upomnienia, trzeciego rozwiązania w postaci udzielenia upomnienia i następnie złożenia wniosku do sądu. Zarzut ten wynika tylko i wyłącznie z niewłaściwej interpretacji przepisów

w tym zakresie. Kwestionowane przepisy rozporządzenia regulują szczególną procedurę postępowania w konkretnej sytuacji naruszenia obowiązków przez skazanego lub sprawcę. W żaden sposób przepisy rozporządzenia nie wyłączają procedury przewidzianej w ustawie, w tym również w art. 173 § 5 k.k.w. Jeżeli po udzieleniu upomnienia w sytuacji opisanej w § 7 ust. 2 lub 3 rozporządzenia, nadal będą aktualne okoliczności uzasadniające działanie sądowego kuratora zawodowego, znajdzie zastosowanie art. 173 § 5 k.k.w. – sądowy kurator zawodowy będzie miał obowiązek złożenia stosowanego wniosku do sądu. Należy także wskazać, że wyczerpanie tej procedury znajduje konsekwencje zarówno w reakcji sądu jak i skutkach dla skazanego lub sprawcy, o których mowa w art. 68 § 2a k.k., art. 75 § 2a k.k. i art. 160 § 4 k.k.w. Również przy uwzględnieniu tych regulacji, zarzut wnioskodawcy nie może się ostać.

Ad. 4-6). Odnośnie zarzutu niezgodności:

- § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie, § 9 ust. 4, §10 ust. 2, § 11 ust. 2 i 5, §15 ust. 1, § 24 ust. 2, § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych oraz z art. 2 i art. 171 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny wykonawczy oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie oraz § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 172 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy,
- § 9 ust. 2 zdanie drugie oraz § 25 ust. 2 zdanie drugie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 173 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy.

Jako ustawowy wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych, art. 2 k.k.w., art. 171 § 1 k.k.w., art. 172 § 2 k.k.w. i art. 173 § 1 k.k.w.

Zgodnie z art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych do obowiązków kierownika zespołu należy wykonywanie działań niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej w zakresie działań zespołu, a w tym:

- 1) koordynowanie zadań kuratorów zespołu,
- 2) udział w planowaniu i nadzór nad wydatkowaniem środków finansowych przeznaczonych dla kuratorów sądowych,
- 3) przedstawianie kuratorowi okręgowemu wniosków i opinii dotyczących awansowania kuratorów zawodowych zatrudnionych w zespole oraz w zakresie zatrudniania kandydatów do pracy,
- 4) opiniowanie wniosków zawodowych kuratorów sądowych dotyczących ich przeniesienia,
- 5) określanie zakresu obowiązków kuratorów zawodowych zespołu,
- 6) organizowanie działalności kuratorów społecznych,
- 7) przedstawianie prezesowi sądu rejonowego wniosków o powołanie i odwołanie kuratorów społecznych,
- 8) przeprowadzanie szkoleń kuratorów społecznych,
- 9) zatwierdzanie wniosków dotyczących ryczałtów kuratorów sądowych,
- 10) nadzorowanie terminowości wykonywania obowiązków przez kuratorów sądowych,
- 11) wyznaczanie patronów dla aplikantów kuratorskich,
- 12) sporządzanie sprawozdań i informacji o działalności zespołu,
- 13) koordynowanie obsługi biurowej zespołu,
- 14) reprezentowanie zespołu na zewnątrz,
- 15) współdziałanie z prezesem sądu rejonowego.

Zgodnie z art. 2 k.k.w. organami postępowania wykonawczego są sąd pierwszej instancji lub inny sąd równorzędny, sąd penitencjarny, prezes sądu lub upoważniony sędzia, sędzia penitencjarny, dyrektor zakładu karnego, aresztu śledczego, a także dyrektor okręgowy i Dyrektor Generalny Służby Więziennej albo osoba kierująca innym zakładem przewidzianym w przepisach prawa karnego wykonawczego oraz komisja penitencjarna, sądowy kurator zawodowy, sądowy lub

administracyjny organ egzekucyjny, urząd skarbowy, odpowiedni terenowy organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, inny organ uprawniony przez ustawę do wykonywania orzeczeń.

Zgodnie z art. 171 § 1 k.k.w. kuratorami sądowymi są kuratorzy zawodowi i społeczni.

Zgodnie z art. 172 § 2 k.k.w. kurator sądowy obowiązany jest do składania sądowi okresowych sprawozdań z przebiegu dozoru, w szczególności ma obowiązek bezzwłocznego powiadomienia sądu o popełnieniu przez skazanego przestępstwa lub o innym rażącym naruszeniu przez niego porządku prawnego.

Zgodnie z art. 173 § 1 k.k.w. sądowy kurator zawodowy organizuje i prowadzi działania mające na celu pomoc skazanemu w społecznej readaptacji i zapobieżenie jego powrotowi do przestępstwa, a także polegające na kontroli przestrzegania przez skazanego nałożonych obowiązków ustanowionych przez sąd lub związanych z dozorem; sądowy kurator zawodowy kieruje pracą sądowych kuratorów społecznych oraz osób godnych zaufania wykonujących dozór.

Jako konstytucyjny wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji została omówiona w punkcie 1.

Ustawa o kuratorach sądowych reguluje ustrój i organizację kurateli sądowej w Polsce, prawa i obowiązki kuratorów sądowych oraz kwestie dotyczące stosunków służbowych, a także nadzoru nad kuratorską służbą sądową. Kuratorami sądowymi są zawodowi kuratorzy sądowi, zwani kuratorami zawodowymi oraz społeczni kuratorzy sądowi zwani kuratorami społecznymi (art. 2 ust. 1). Ze względu na kategorię spraw powierzonych kuratorom sądowym dzielą się oni na kuratorów wykonujących orzeczenia w sprawach karnych - zwanych kuratorami dla dorosłych oraz kuratorów wykonujących orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich, zwanych kuratorami rodzinnymi (art. 2 ust. 2). Wszyscy zawodowi kuratorzy sądowi tworzą na obszarze właściwości sądu okręgowego kuratorską służbę sądową (art. 35 ust. 1). W obrębie kuratorskiej służby sądowej ustawa nie przewiduje innych kategorii kuratorów zawodowych, jak tylko wskazanych w przepisie art. 2 ust. 2 i to niezależnie

od przyznanych im stopni służbowych (art. 7) oraz powierzonych funkcji wynikających z organizacji kuratorskiej służby sądowej. Statuuje to jedną z podstawowych zasad kurateli sądowej w Polsce - zasadę jednolitości kuratorskiej służby sądowej.

W konsekwencji zawodowym kuratorem sądowym, należącym do kuratorskiej służby sądowej jest także kurator okręgowy, sprawujący nadzór nad działalnością kuratorów sądowych (art. 35 ust. 2) oraz kierownik zespołu (art. 40). Zarówno kurator okręgowy jak i kierownik zespołu powoływani są spośród zawodowych kuratorów sądowych i poza dodatkowymi wymaganiami wynikającymi z powierzonych im funkcji muszą spełniać podstawowe wymogi jakie ustawodawca postawił wszystkim kuratorom zawodowym (art. 5). Ponadto, w przypadku kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej ustawa wskazuje wprost, że wykonuje on obowiązki kuratora. Jedyne ich wymiar jest podyktowany sprawowaniem dodatkowej funkcji (art. 41 ust. 2). Podstawowe zadania kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej ujęto w przepisie art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych.

W ocenie wnioskodawcy szereg wymienionych obowiązków kierownika zespołu sprowadza się do jednego, polegającego na wykonywaniu działań niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej w zakresie działań zespołu rozumianego, jako jednostka organizacyjna dla zawodowych kuratorów sądowych. Zdaniem wnioskodawcy funkcja kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej polega na wykonywaniu różnorodnych obowiązków wskazanych w powołanym przepisie, wyabstrahowanych od konkretnych uprawnień i obowiązków wykonywanych przez kuratorów należących do zespołu. Treść normy prawnej wskazanej, jako wzorzec kontroli nie uprawnia wprost i nie pozwala domniemywać kompetencji merytorycznych – jak określił to wnioskodawca – kierownika zespołu do ingerencji w pracę kuratorów sądowych.

Z taką interpretacją, niewątpliwie zbyt wąską, nie uwzględniającą wykładni językowej poszczególnych sformułowań użytych przez ustawodawcę na określenie zadań kierownika zespołu, a także innych przepisów ustawowych i podustawowych nie można się zgodzić.

Ustrojowy charakter przepisów ustawy o kuratorach sądowych powoduje, że nie obejmuje ona swoim zakresem normowania całości materii właściwej problematyce kurateli sądowej. Zważywszy na niezwykle szeroki zakres zadań, jakie

ustawodawca powierzył w obowiązującym porządku prawnym do wykonania kuratorom sądowym, nie może budzić wątpliwości, że znalazły one normatywne umocowanie w wielu niejednokrotnie przedmiotowo odległych od siebie aktach prawnych rangi nie tylko ustawowej. Odnosi się to do zadań zawodowych kuratorów sądowych również w ramach powierzonych im specyficznych funkcji np.: kierownika zespołu, których treść wymaga dekodowania norm prawnych z przepisów rozlokowanych w różnych aktach prawnych, nie tylko ustrojowych. Błędne jest, zatem rozumowanie wnioskodawcy sprowadzające treść sprawowanej funkcji kierownika zespołu do piętnastopunktowego wyliczenia zadań wskazanych w art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach. Przepis § 63 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249, z późn. zm.) wskazuje, że kierownik zespołu, w ramach obowiązków określonych w art. 41 ustawy o kuratorach sądowych, między innymi rozdziela pracę między kuratorów z uwzględnieniem właściwego ich obciążenia, czuwa nad celowością i zasadnością podejmowanych przez kuratorów decyzji, wykonuje inne czynności, niezbędne dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej. Przepis ten nie został zakwestionowany przez wnioskodawcę w niniejszej sprawie, ani też rozpoznawany wcześniej przez Trybunał Konstytucyjny, dlatego korzysta z domniemania zgodności z Konstytucją oraz ustawami. Niewątpliwie zawarte w nim normy nie pozostają w sprzeczności z przepisem art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych, a ogólna charakterystyka zadań kierownika zespołu nie może pomijać treści powołanego przepisu § 63 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych. Wykładnia obu wymienionych przepisów pozwala zasadnie wnioskować, że zakres powierzonych kierownikowi zespołu zadań jest szerszy niż wynika to z treści art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych i obejmuje – czego nie zauważa wnioskodawca – obowiązki wobec pozostałych zawodowych kuratorów sądowych w zespole, nie ograniczające się tylko do uprawnień wyłącznie o charakterze administracyjno – biurowym.

Przechodząc do szczegółowej analizy zarzutów wnioskodawcy kwestionującego przepisy § 9 ust. 1 i 2 zdanie drugie oraz ust. 4, § 10 ust. 2, § 15 ust. 1, § 24 ust. 2, § 25 ust. 1 i 2 zdanie drugie rozporządzenia z wzorcem kontroli – przepisem art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach podkreślić należy, że wzorzec ten stanowi szczególnie rozbudowaną jednostkę redakcyjną, obejmującą kilkanaście

punktów, z której można wywnioskować wiele norm prawnych dotyczących zadań kierownika zespołu kuratorskiego. Właściwe określenie przez wnioskodawcę wzorca kontroli powinno polegać – zdaniem uczestnika postępowania – na precyzyjnym oznaczeniu przepisu, ze wskazaniem również najmniejszych w tym przypadku jednostek redakcyjnych – wybranych punktów. Brak takiego określenia może oznaczać, że wnioskodawca kwestionuje przepisy rozporządzenia w oparciu o całość norm, jakie można wywieść z art. 41 ust.1 pkt 1 – 15 ustawy o kuratorach sądowych. Dlatego należy poddać analizie całość uregulowania wynikającego z tego przepisu i w konsekwencji zespołu składających się nań obowiązków i uprawnień kierownika zespołu kuratorskiego, a uzyskane wyniki odnieść do zakwestionowanych przepisów rozporządzenia.

Wbrew stanowisku wnioskodawcy sprowadzanie wszystkich uprawnień kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej wyłącznie do administrowania zespołem rozumianym jako komórka organizacyjna zapewniająca obsługę administracyjno – biurową dla zawodowych kuratorów sądowych nie jest trafne. Wnioskodawca wybiórczo wskazał w uzasadnieniu uprawnienia kierownika, które jego zdaniem mają taki charakter (pkt. 3, 4, 5, 7 i 11), nazywając je uprawnieniami personalnymi oraz uprawnienie o charakterze nadzorczym ujęte w pkt. 10 art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach. Pomiął tym samym – z niezrozumiałych przyczyn, pozostałe wynikające z pkt. 1, 2, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15 tego przepisu. Lektura całego przepisu pozwala zaliczyć część zadań z powierzonych kierownikowi zespołu obowiązków do działalności administracyjno – biurowej, a zatem organizatorskiej zespołu kuratorskiego (wymienione przez wnioskodawcę pkt. 3, 4, 5, 7 i 11). Część z nich ma natomiast charakter wykraczający poza administrowanie zespołem (pkt. 1, 2, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15) i pozwala w szczególności na ingerencję w sposób wykonywania zadań powierzonych kuratorom zawodowym.

Kluczowa dla oceny zasadności stanowiska wnioskodawcy jest, m.in. wykładnia tych punktów powołanego w uzasadnieniu przepisu art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych, które zostały pominięte w argumentacji zawartej we wniosku, a mianowicie pkt. 1 art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych, zwłaszcza w kontekście cyt. przepisu § 63 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, który wprost odsyła do art. 41 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o kuratorach sądowych.

Zasadnicze znaczenie ma także norma prawna wyrażona w przepisie pkt. 10 art. 41 ust.1 ustawy o kuratorach sądowych.

Zgodnie z art. 41 ust. 1 pkt 1 ustawy o kuratorach sądowych do obowiązków kierownika zespołu należy wykonywanie działań niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej w zakresie działań zespołu, a w tym koordynowanie zadań kuratorów zespołu. Koordynowanie oznacza harmonizację działań prowadzonych przez wiele osób w celu uzyskania efektu tych działań, w jak najkrótszym czasie i przy maksymalnym wykorzystaniu możliwości. Tak zdefiniowany termin „koordynacja”, należy odnieść do jednego z obowiązków spoczywających na kierowniku zespołu kuratorskiego polegającego na koordynowaniu zadań kuratorów zespołu. W tym konkretnym wypadku koordynacja polegać będzie na harmonizacji działań prowadzonych przez co najmniej kilku zawodowych kuratorów sądowych w ramach zespołu w celu uzyskania efektów pracy w jak najkrótszym czasie i przy maksymalnym wykorzystaniu sił i środków. Uzyskanie pewnych efektów określonej działalności – w przypadku kuratorów sądowych działalności koordynowanej przez kierownika zespołu – zakłada także, możliwość zapoznania się z jej rezultatami. Możliwość ta dotyczy określonych przez prawo, a więc przepisy szczegółowe stanowiące o uprawnieniach i obowiązkach kuratorów, zadań o charakterze wychowawczo - resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związanych z wykonywaniem orzeczeń sądu (art. 1 ustawy o kuratorach sądowych), realizowanych przez kuratorską służbę sądową. W konsekwencji nie można - w świetle powyższego wywodu skutecznie realizować, powierzonego kierownikowi zespołu obowiązku koordynowania zadań kuratorów sądowych w zespole kuratorskim, bez możliwości zapoznania się z efektami ich działań w zakresie zadań, o których mowa w art. 1 ustawy o kuratorach sądowych, w konkretnych i indywidualnych sprawach związanych z wykonaniem orzeczeń sądów. Uprawnieniu kierownika odpowiada w tym przypadku obowiązek spoczywający na pozostałych kuratorach zespołu wyrażający się w podporządkowaniu określonemu reżimowi służącemu harmonizacji ich działań w zakresie optymalnej praktyki w poszczególnych sprawach oraz poleceniom kierownika związanym z uzyskiwaniem określonych efektów ich pracy.

Istota funkcji koordynacyjnej kierownika zespołu wyraża się zatem możliwością pewnej ingerencji w zadania realizowane przez pozostałych

zawodowych kuratorów sądowych, tak aby ich praca przynosiła optymalne rezultaty. Służy temu w szczególności czuwanie nad celowością i zasadnością podejmowanych przez kuratorów decyzji oraz organizowanie narad kuratorów w celu omówienia wybranych zagadnień prawnych budzących wątpliwości (§ 63 pkt 2 i 4 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych).

Wyniki powyższego rozumowania zestawione z zakwestionowanymi we wniosku przepisami rozporządzenia określającymi uprawnienia kierownika zespołu, obejmujące zapoznanie się ze sprawozdaniem z dozoru (§ 9 ust. 1, § 9 ust. 2 zdanie drugie, § 25 ust. 1, § 25 ust. 2 zdanie drugie) oraz kwalifikacją podopiecznego do określonej w rozporządzeniu grupy ryzyka i prawo akceptacji tej kwalifikacji (§ 9 ust. 4, § 10 ust. 2.), a także wydawanie poleceń co do sprawowanego dozoru (§ 24 ust. 2), przeczą stanowisku wnioskodawcy.

Wyraźnie i wprost przewidującym możliwość ingerencji w sferę merytoryczną pracy zawodowego kuratora sądowego jest obowiązek kierownika zespołu polegający na nadzorze nad terminowością wykonywania obowiązków przez kuratorów sądowych (pkt 10 art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych). Odnosi się on niewątpliwie do wszystkich obowiązków zawodowego kuratora sądowego, nie tylko tych, których wykonanie limitowane jest określonym przez przepisy terminem, lecz także pozostałych w zakresie ogólnie pojętej sprawności postępowania. Elementem każdego nadzoru ustalonego przez prawo jest możliwość kontroli działań podmiotów nadzorowanych oraz władcza ingerencja w celu przywrócenia stanu zgodnego z normą stanowiącą wzorzec kontroli. Zakłada się w konsekwencji, że w ramach nadzoru podmiot nadzorujący powinien mieć możliwość wglądu w czynności podmiotu nadzorowanego, żądania przedstawienia efektów działalności oraz wydawania poleceń. Wbrew stanowisku wnioskodawcy obowiązek ten nie ma charakteru wyłącznie administracyjnego, którego wyłącznym celem jest umożliwienie członkom zespołu realizowanie przypisanych im ustawowo zadań.

Oczywistym jest, że uprawnienie nadzorcze kierownika zespołu w wyżej określonym zakresie realizowane w stosunku do pozostałych kuratorów sądowych wymaga realnych środków służących wykonywaniu tej funkcji i ukonstytuowania odpowiadających im obowiązków po stronie nadzorowanych. Spośród licznych obowiązków zawodowych kuratorów sądowych jednym z podstawowych jest obowiązek sporządzania sprawozdań z wykonywanych czynności. Jest to także

obowiązek obwarowany odpowiednimi wymaganiami formalnymi oraz limitowany terminami w zakresie sporządzania i przedkładania sądowi lub innym podmiotom (§ 9 ust. 1 rozporządzenia). Trudno sobie wyobrazić skuteczne wykonywanie nadzoru nad terminowością w zakresie pierwszego kontaktu zawodowego kuratora sądowego z podopiecznym, sporządzania i przedkładania sądowi i innym podmiotom sprawozdań, składania wniosków o utrzymanie lub zmianę grupy ryzyka bez obowiązku uprzedniej kontroli przez podmiot uprawniony do nadzoru – w tym przypadku kierownika zespołu kuratorskiego. Brak takiego uprawnienia kierownika czyniłby iluzorycznym wykonywanie nadzoru nad terminowością, a do tego prowadzą wyniki wykładni prezentowanej przez wnioskodawcę.

W konsekwencji nie można zgodzić się z argumentacją wnioskodawcy, zgodnie z którą przepisy § 9 ust. 1, § 9 ust. 2 zdanie drugie, § 9 ust. 4, § 10 ust. 2, § 25 ust. 1 i § 25 ust. 2 zdanie drugie rozporządzenia są sprzeczne z art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych.

Do zadań powierzonych przez ustawodawcę kierownikowi zespołu kuratorskiej służby sądowej należy również określanie zakresu obowiązków kuratorów zawodowych zespołu (pkt 5 art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych). Dynamika każdego procesu pracy, zwłaszcza w zespole liczącym sobie kilka osób wykonujących analogiczne czynności służbowe wymaga jednak elastycznego kształtowania ich zadań, w szczególności uwzględniającego potrzebę zapewnienia nieprzerwanego toku pracy oraz równomiernego obciążenia pracowników.

W konsekwencji określanie zakresu czynności służy także prawidłowości oraz terminowości wykonywania czynności w konkretnych i indywidualnych sprawach, tak aby zapewnić odpowiedni stopień efektywności pracy całej komórki organizacyjnej. Określanie zakresu czynności oznacza zatem permanentne czuwanie nad efektywną organizacją procesu pracy, a nie jednorazowy, sporadyczny akt bezpośredniego przełożonego służbowego. Tak też należy rozumieć obowiązek kierownika zespołu wynikający z art. 41 ust. 1 pkt 5 ustawy o kuratorach sądowych.

Analogiczny obowiązek przewodniczącego wydziału określa w stosunku do sędziów sądów powszechnych § 49 ust. 1 i 2 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych. Zgodnie z tym przepisem przewodniczący wydziału przydziela sprawy sędziom i referendarzom sądowym, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie oraz w sposób wskazany w podziale czynności, ustalonym przez prezesa

sądu apelacyjnego albo okręgowego na podstawie art. 22a § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 427, z późn. zm.). Sprawozdawcę w kolejnych sprawach, z zastrzeżeniem zasad wyboru składu sądu w sprawach karnych zgodnie z art. 351 k.p.k., przewodniczący wydziału wyznacza według alfabetycznej listy sędziów danego wydziału, uwzględniając stan referatów poszczególnych sędziów, w tym rodzaj i ciężar gatunkowy poszczególnych spraw, celem równomiernego obciążenia sędziów. Podobnie jak w przypadku kierownika zespołu, który jest zawodowym kuratorem sądowym, przewodniczący wydziału jest sędzią sądu powszechnego. Nie czyni go to organem sądu, lecz upoważnia do organizowania pracy poszczególnym sędziom w wydziale.

Powyższa analogia jest o tyle istotna w kontekście rozważań nad zgodnością z ustawą o kuratorach sądowych przepisów rozporządzenia, w szczególności § 10 ust. 2, § 11 ust. 2, § 11 ust. 5 i § 15 ust. 1, że czynności przewodniczącego wydziału odnoszą się do niezależnych i niezawisłych sędziów. Z przymiotów tych nie korzystają natomiast zawodowi kuratorzy sądowi. Skoro zatem nie budzą wątpliwości uprawnienia przewodniczącego wydziału w zakresie przydziału spraw sędziom z uwzględnieniem stanu ich referatów, rodzaju i ciężaru gatunkowego poszczególnych spraw, to tym bardziej nie powinny rodzić wątpliwości, co do zgodności z wymienionym wzorcem kontroli, przepisy statuujące obowiązki kierownika zespołu, w części dotyczącej akceptacji wniosku o utrzymanie, bądź zmianę grupy ryzyka, możliwości zakwalifikowania do innej grupy ryzyka, zgody na wykonywanie dozoru przez kuratora społecznego wobec osób zakwalifikowanych do podwyższonej grupy ryzyka oraz określania kuratorowi zawodowemu innej częstotliwości i formy kontaktów ze skazanym. Wskazane obowiązki kierownika mieszczą się w zakresie normatywnym zadania polegającego na określaniu zakresu obowiązków kuratorów zespołu i nie wkraczają – wbrew ocenie wnioskodawcy – w meritum spraw dozorowych prowadzonych przez kuratorów sądowych. W istocie zakwestionowane przepisy § 10 ust. 2, § 11 ust. 2, § 11 ust. 5 i § 15 ust. 1 wypełniają jedynie treścią ogólną normę prawną art. 41 ust. 1 pkt 5 ustawy o kuratorach sądowych. Obowiązki kierownika ukształtowane w wymienionych przepisach prowadzą się do decyzji, które sprawy ze względu na kryterium podwyższonego ryzyka, mają sprawować zawodowi kuratorzy sądowi, które natomiast sądowi

kuratorzy społeczni; bez ingerencji jednak w czynności merytoryczne związane z wykonaniem orzeczenia sądu.

Niezależnie od przepisu art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych wnioskodawca na poparcie swojego stanowiska wskazał, jako ustawowy wzorzec kontroli uregulowania przepisy art. 171 § 1 k.k.w., art. 172 § 2 k.k.w. i art. 173 § 1 k.k.w. Przepisy te umiejscowione zostały w Rozdziale XI Kodeksu karnego wykonawczego „Prawa i obowiązki kuratora sądowego, wykonywanie dozoru, warunkowego umorzenia postępowania i warunkowego zawieszenia wykonania kary”, w Oddziale 1 zatytułowanym „Prawa i obowiązki kuratora sądowego oraz dozór”. Już z systematyki aktu wynika, że unormowania te dotyczą uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych wykonujących orzeczenia sądów, w których zastosowano wobec skazanego – w warunkach probacji – dozór kuratora sądowego. Zakres materii normatywnej, zgodnie z systematyką aktu nie obejmuje kwestii ustrojowych i organizacyjnych kurateli sądowej wskazując ogólnie na kuratorów sądowych – zawodowych i społecznych – którym powierza się sprawowanie dozoru (art. 170 § 1 k.k.w. i art. 171 § 1 k.k.w.). W istocie Kodeks karny wykonawczy (por. art. 1 k.k.w.) nie jest aktem prawnym, właściwym do regulowania kwestii związanych z organizacją kurateli sądowej, podziałem zadań i czynności, zakresem obowiązków i nadzorem nad kuratorską służbą sądową; nie jest bowiem pragmatyką służbową dla tej grupy zawodowej. Zauważyć należy, że przepisy wymienionego oddziału Kodeksu karnego wykonawczego, nie odsyłają bezpośrednio, czy pośrednio do ustawy o kuratorach sądowych. Jest to oczywiście zbyteczne, ponieważ kurator, o którym mowa w Kodeksie karnym wykonawczym jest tym samym, dla którego ustawodawca stworzył odrębną pragmatykę służbową. Brak zatem bezpośredniego odniesienia w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego do kierownika zespołu – będącego również kuratorem zawodowym (art. 40 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 7 pkt 2 i 3 ustawy o kuratorach sądowych) – nie uniemożliwia delegowania przez ustawodawcę dodatkowych, określonych uprawnień i obowiązków kuratorom zawodowym wykonującym tę funkcję, jeśli tylko mieszczą się one w zakresie obowiązków wynikających z ogólnych przepisów określających zadania kuratorów sądowych w postępowaniu wykonawczym prowadzonym na podstawie Kodeksu karnego wykonawczego.

Przechodząc do szczegółowych rozważań dotyczących wykładni przepisów wskazanych przez wnioskodawcę, jako wzorce kontroli dla zakwestionowanych uregulowań rozporządzenia ponownego podkreślenia wymaga brak sprzeczności pomiędzy art. 171 § 1 k.k.w., zgodnie z którym kuratorami sądowymi są kuratorzy zawodowi i społeczni, a zakwestionowanymi przepisami tegoż rozporządzenia. Kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej – jak opisano wyżej – jest także zawodowym kuratorem sądowym.

Obowiązki zawodowych kuratorów sądowych w postępowaniu karnym wykonawczym wobec kierownika, polegające na przedkładaniu mu sprawozdań (z objęcia dozoru - § 9 ust. 1 i § 9 ust. 2 zdanie drugie rozporządzenia oraz zakończenia dozoru – § 25 ust. 1 i § 25 ust. 2 zdanie drugie rozporządzenia), nie kolidują i nie pozostają w sprzeczności z obowiązkiem przedkładania sprawozdań okresowych sądowi, wynikającym z art. 172 § 2 k.k.w. W istocie zakresy normowania wymienionych przepisów rozporządzenia w zakwestionowanej części dotyczącej obowiązku przedkładania sprawozdań oraz przepisu art. 172 § 2 k.k.w. są rozłączne i dotyczą dwóch różnych obowiązków kuratora sądowego – przepisy kodeksu obowiązku wobec sądu, przepisy rozporządzenia również obowiązku względem kierownika zespołu. W konsekwencji błędem jest zakładać – jak czyni to wnioskodawca – że zachodzi tu sprzeczność skutkująca niezgodnością przepisów wykonawczych rozporządzenia z ustawą.

Analiza przepisów prowadzi do wniosku, że dodatkowe obowiązki powierzone kierownikom zespołów mieszczą się w zakresie zadań w ramach wykonywania orzeczeń karnych, jakie kuratorom sądowym wyznaczył ustawodawca przepisami Kodeksu karnego wykonawczego. Dotyczy to także kierowania pracą kuratorów społecznych, wykonujących orzeczenia w sprawach karnych. Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, w szczególności art. 173 § 1 *in fine* nie statuują – wbrew stanowisku wnioskodawcy – zamkniętego katalogu uprawnień do nadzoru merytorycznego kuratorów zawodowych nad pracą kuratorów społecznych. Powołany, jako wzorzec kontroli art. 173 § 1 k.k.w. określa jedynie ogólne uprawnienie zawodowego kuratora sądowego do kierowania pracą kuratorów społecznych; w ogóle nie posługuje się on pojęciem nadzoru. Ustawodawca nie wskazał przy tym, na czym takie kierownictwo ma polegać, co składa się na elementy kierownictwa, a w konsekwencji dekodowanie normy prawnej wynikającej z tego

przepisu i wypełnienie treścią normatywną zakresu pojęcia „kierowanie pracą sądowych kuratorów społecznych” wymaga sięgnięcia do innych uregulowań, jakimi mogą być m.in. przepisy rozporządzenia wykonawczego. Zaskarżone przepisy § 9 ust. 2 zdanie drugie i § 25 ust. 2 zdanie drugie nie statuuja po stronie kierownika zespołu takich obowiązków, które wkraczałyby w zastrzeżoną zawodowym kuratorom sądowym sferę obejmującą ogólne uprawnienie do kierowania pracą sądowych kuratorów społecznych.

Błędne jest także rozumowanie wnioskodawcy, upatrujące w braku umocowania kierownika zespołu w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, w szczególności w katalogu organów postępowania wykonawczego (art. 2 k.k.w.) niemożliwość wyposażenie go w pewne uprawnienia w toku wykonywania orzeczeń w sprawach karnych przez zawodowych kuratorów sądowych. Kurator pełniący funkcję kierownika zespołu pozostaje jednocześnie sądowym kuratorem zawodowym (pkt 6 art. 2 k.k.w.), a jego szczególne obowiązki wobec pozostałych kuratorów sądowych w zespole kuratorskim wynikają wprost z art. 41 ust. 1 pkt. 1, 5 i 10 ustawy o kuratorach sądowych.

Zdaniem wnioskodawcy ustawodawca nie wyodrębnił, oprócz sądowego kuratora zawodowego innych stanowisk kuratorskich wykonujących orzeczenia sądów w sprawach karnych, tak jak uczynił to w przypadku Służby Więziennej, co skutkuje niezgodnością przepisów rozporządzenia z art. 2 k.k.w. Porównywanie służby kuratorskiej do Służby Więziennej nie jest jednak trafne. Każda z tych służb wykonuje wprawdzie orzeczenia sądów w sprawach karnych, niemniej w różnym zakresie oraz w odmiennych kategoriach spraw. Wykonywanie kary pozbawienia wolności w warunkach izolacji przesądza w szczególności o charakterze organizacyjnym Służby Więziennej, jako służby mundurowej o ściśle ustalonej hierarchii. Determinuje to szczególnie rozbudowany system organów o hierarchicznie ukształtowanych kompetencjach. W tej sytuacji niewątpliwie koniecznym było odrębne ujęcie poszczególnych organów Służby Więziennej w katalogu podmiotów wykonujących orzeczenia sądów. Zupełnie odmiennie ukształtowana została kuratorska służba sądowa, w której zasadniczo możemy wyróżnić podmioty wyposażone w ściśle określone kompetencje nadzorcze, z dość wąsko zakreśloną nadrzędnością służbową wobec szeregowych kuratorów zawodowych (np.: kurator okręgowy). W konsekwencji analogię, jaką postużył się wnioskodawca trudno uznać

za trafny argument o sprzeczności zakwestionowanych przepisów rozporządzenia z art. 2 k.k.w. Uregulowania dotyczące obowiązków kierownika zespołu wobec pozostałych zawodowych kuratorów sądowych zawarte w art. 41 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych, a także w zakwestionowanych przez wnioskodawcę przepisach rozporządzenia są niewątpliwie ponadstandardowe, mieszczą się jednak w ramach zadań wykonywanych przez zawodowych kuratorów sądowych określonych przepisami Rozdziału XI Kodeksu karnego wykonawczego.

Powyższa analiza prowadzi zatem do wniosku, że zakwestionowane przez wnioskodawcę przepisy rozporządzenia w zakresie kompetencji kierownika zespołu są zgodne ze wskazanymi ustawowymi wzorcami kontroli. Nie są to w żaden sposób regulacje samoistne, albowiem jak wskazano znajdują zakorzenienie i oparcie w poszczególnych przepisach ustawy o kuratorach sądowych i Kodeksu karnego wykonawczego. Przepisy rozporządzenia w kwestionowanym zakresie stanowią uszczegółowienie przepisów ustawowych dotyczących wewnętrznej organizacji pracy kuratorskiej służby sądowego w dziedzinie wykonywania orzeczeń karnych. Tym samym kwestionowane przepisy rozporządzenia realizują treść delegacji ustawowej w zakresie określenia szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych oraz sposobu i trybu wykonywania dozoru. Nie znajduje zatem uzasadnienia zarzut przekroczenia delegacji ustawowej i naruszenia art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. Wskazane przepisy rozporządzenia realizują także wytyczne zawarte w ustawowej delegacji z art. 176 k.k.w.

Ad.7). Odnośnie zarzutu niezgodności § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 173a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako ustawowy wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 173a § 1 k.k.w. Zgodnie z tym przepisem sądowy kurator zawodowy może zobowiązać skazanego lub sprawcę oddanego pod dozór lub zobowiązanego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających lub substancji

psychotropowych do poddania się badaniom na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego, a także badania takie przeprowadzić.

Jako konstytucyjny wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji została omówiona w punkcie 1.

Wnioskodawca zarzucił, że przepis § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia rozszerza krąg podmiotów uprawnionych do wykonywania badań na kuratorów społecznych i ogranicza przepis art. 173a § 1 k.k.w., albowiem zobowiązuje kuratora sądowego do „wrywkowego” przeprowadzania badania, podczas gdy przepis ustawy przyznaje kuratorowi szersze uprawnienie polegające na możliwości zobowiązania skazanego do poddania się takim badaniom lub możliwości samodzielnego przeprowadzenia takich badań. W powyższym zakresie wnioskodawca nie wskazał żadnego szczegółowego uzasadnienia, zwłaszcza w odniesieniu do przytoczonych wzorców kontroli.

Oba podniesione przez wnioskodawcę zarzuty należy uznać za chybione. W ocenie Ministra Sprawiedliwości kwestionowany przepis jest zgodny zarówno z ustawowym wzorcem kontroli jak i normą konstytucyjną.

Zadania o charakterze kontrolnym kuratorów sądowych zostały wymienione w przepisie art. 1 ustawy o kuratorach sądowych, obok zadań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym i profilaktycznym, jako jedno z podstawowych działań kuratora. Znaczenie działań kontrolnych kuratora sądowego podkreśla szereg przepisów ustawowych (art. 171 § 2 k.k.w., art. 173 § 1 k.k.w., art. 173 § 2 pkt 1 k.k.w.). Ścisła kontrola wykonywania przez skazanego lub sprawcę nałożonych na niego obowiązków determinuje przede wszystkim dalszą aktywność kuratora, nie tylko w zakresie kształtowania programu resocjalizacyjnego i prowadzonych oddziaływań o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, ale przede wszystkim podjęcia decyzji w przedmiocie złożenia do sądu właściwego wniosku, o którym mowa w przepisie art. 173 § 2 pkt 3-9 k.k.w. albo podjęcia decyzji o upomnieniu skazanego lub sprawcy, o którym mowa w przepisach art. 173 § 3-5 k.k.w.

Przepis art. 173a k.k.w. został dodany na mocy ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustawy (Dz. U Nr 240, poz. 1431). Przepis ten dał kuratorom zawodowym narzędzie do rzeczywistej kontroli wykonywania przez skazanych obowiązków probacyjnych. *Ratio legis* tego rozwiązania bezpośrednio wynika z potrzeby wzmocnienia funkcji kontrolnych kuratorów zawodowych, aby oddziaływania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym były bardziej efektywne, a tym samym wpłynęła na zmniejszenie odsetka osób uprzednio karanych w populacji osób skazywanych.⁶

Do czasu wprowadzenia przepisu art. 173a k.k.w., kurator nie mógł w sposób niepozostawiający wątpliwości sprawdzić, czy skazany, wobec którego orzeczono obowiązek powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, rzeczywiście go wykonuje. Kurator zmuszony był do rozważania, na podstawie objawów, czy skazany wykonuje obowiązek, czy też go nie przestrzega. Świadomość po stronie skazanych, że kurator w każdym czasie może sprawdzić za pomocą stosowanego urządzenia, czy skazany jest pod wpływem alkoholu, środka odurzającego czy substancji psychotropowych, z pewnością wpływa na przestrzeganie przez nich orzeczonych przez sąd obowiązków.

Przepis art. 173a § 1 k.k.w. ma charakter kompetencyjny - przyznaje zawodowemu kuratorowi sądowemu określone uprawnienie. Ponadto przepis ten w sposób jednoznaczny określa zakres tego uprawnienia oraz podmiot zobowiązany do poddania się badaniom.

Zgodnie z treścią upoważnienia ustawowego zawartego w art. 176 k.k.w. szczegółowy sposób wykonania tego uprawnienia zawodowego kuratora sądowego wobec skazanych zakwalifikowanych do grupy podwyższonego ryzyka (C) i zobowiązanych do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających lub substancji psychotropowych albo którzy w trakcie dozoru wykazują objawy uzależnienia, został umieszczony w § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia. Kwestionowane rozporządzenie w tym zakresie służy wykonaniu przepisów ustawy i w sposób samoistny nie zmienia treści przepisów ustawowych oraz nie wykracza poza zakres przedmiotowej delegacji ustawowej. Uregulowane w kwestionowanym przepisie rozporządzenia sprawy są jednorodne z sprawami

⁶ Zobacz załącznik nr 2 do stanowiska

uregulowanymi w ustawie w zakresie podmiotowym i przedmiotowym oraz stanowią jedynie doprecyzowanie ustawy celem jej wykonania.

Całkowicie niezasadny jest zatem zarzut wnioskodawcy jakoby kwestionowany przepis był sprzeczny z regulacją ustawową i wykraczając poza zakres upoważnienia ustawowego, rozszerzał krąg podmiotów uprawnionych do wykonywania badań na kuratorów sądowych.

Dozór w stosunku do osób zakwalifikowanych do grupy podwyższonego ryzyka (C) wykonują co do zasady kuratorzy zawodowi. Jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach kierownik zespołu lub sędzia może wyrazić zgodę na wykonywanie dozoru przez kuratora społecznego z uwagi na właściwości i warunki osobiste skazanego oraz predyspozycje, wykształcenie, umiejętności i przeszkolenie kuratora społecznego (§ 11 ust. 5 rozporządzenia). W związku z tym w § 14 ust.1 rozporządzenia konieczne było użycie pojęcia „kurator sądowy”, obejmującego zarówno kuratorów zawodowych jak i kuratorów społecznych. Przepis ten określa bowiem jeszcze szereg innych obowiązków nałożonych na kuratorów wykonujących dozory wobec osób zaliczonych do grupy podwyższonego ryzyka (C). Regulacja ta w żaden jednak sposób nie zmienia treści przepisu art. 173a § 1 k.k.w. i nie rozszerza możliwości realizacji uprawnień przewidzianych w tym przepisie na kuratorów społecznych. Z treści ustawy, wynika bowiem wprost, że uprawnionym do zobowiązania skazanego lub sprawcy oddanego pod dozór lub zobowiązanego do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających lub substancji psychotropowych, do poddania się badaniom na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, przy użyciu metod nie wymagających badania laboratoryjnego, a także do przeprowadzenia tych badań, jest „sądowy kurator zawodowy”. Ustawa Kodeks karny wykonawczy jako akt prawny wyższego rzędu, w stosunku do wydanego na jego podstawie rozporządzenia, ma pierwszeństwo w zakresie stosowania ustanowionych w niej przepisów. Kwestionowany przepis należy interpretować w świetle regulacji ustawowych i wyinterpretowana z niego norma prawna nie może być sprzeczna z normą ustawową. Ponadto sądowy kurator zawodowy jest także kuratorem sądowym w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy o kuratorach sądowych oraz art. 171 §1 k.k.w., a także art. 154 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Niezasadny jest również zarzut wnioskodawcy jakoby kwestionowany przepis był sprzeczny z regulacją ustawową i wykraczając poza zakres upoważnienia ustawowego ograniczał przepis art. 173a § 1 k.k.w. poprzez zobowiązanie kuratora sądowego do „wrywkowego” przeprowadzania badania.

W przepisie § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia określono szczegółowy sposób wykonania uprawnienia zawodowego kuratora sądowego wobec określonych kategorii osób, wobec których sprawowany jest dozór - skazanych zakwalifikowanych do grupy podwyższonego ryzyka (C), którzy zostali zobowiązani do powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających lub substancji psychotropowych, albo którzy w trakcie dozoru wykazuje objawy uzależnienia. Kierując się celami uzasadniającymi wprowadzenie grup ryzyka (które omówione zostały w punkcie 1) i zakresem koniecznych indywidualnych oddziaływań o charakterze kontrolnym i wychowawczo-resocjalizacyjnym wobec wskazanej grupy skazanych, organ wydający rozporządzenie określił, że w tym przypadku badanie przeprowadzane ma mieć charakter wrywkowy. Zakres tych regulacji mieści się w normie przepisu art. 173a § 1 k.k.w. i stanowi określenie sposobu wykonania ustawowego uprawnienia zawodowego kuratora sądowego.

Przyjąć zatem należy, że kwestionowany przez wnioskodawcę przepis rozporządzenia nie tylko nie jest niezgodny z art. 173a § 1 k.k.w, ale także nie wykracza poza ramy delegacji z art. 176 k.k.w., lecz tę delegację realizuje określając zawodowemu kuratorowi sądowemu – zgodnie z brzmieniem upoważnienia ustawowego – szczegółowy sposób wykonywania ustawowego uprawnienia.

Zobowiązanie kuratorów sądowych do wrywkowego badania niektórych kategorii skazanych lub sprawców (przepisem § 14 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia), ma szczególne znaczenie w przypadku sprawców przemocy domowej (11 890 osób skazanych w sądach I Instancji w 2013 roku) oraz przestępstw drogowych popełnionych w stanie nietrzeźwości i pod wpływem środków odurzających (103 370 osób skazanych w I Instancji w 2013 roku). Należy podkreślić, że znaczna część sprawców przemocy domowej oraz przestępstw drogowych popełnionych w stanie nietrzeźwości, skazanych na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, objęta jest obowiązkami probacyjnymi, polegającymi na powstrzymaniu się od nadużywania alkoholu lub używania środków odurzających, albo poddania się terapii odwykowej. Z danych posiadanych przez Ministerstwo

Sprawiedliwości wynika, że kuratorzy w coraz wyższym stopniu korzystają z nowego uprawnienia, w sposób realny weryfikując stopień wywiązywania się sprawców przestępstw z nałożonych przez sąd obowiązków probacyjnych.⁷

Ad.8). Odnośnie zarzutu niezgodności § 20 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych z art. 9a ust. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jako ustawowy wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 9a ust. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przepis ten stanowi, że w skład grup roboczych mogą wchodzić także kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Jako konstytucyjny wzorzec kontroli wnioskodawca wskazał art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji. W myśl art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji rozporządzenia są wydane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Treść konstytucyjnego wzorca kontroli zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji została omówiona w punkcie 1.

Wnioskodawca zarzucił, że nałożenie obowiązku obejmującego udział kuratora zawodowego w obydwu formach działalności powołanej ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest sprzeczne z normą ustawową i konstytucyjną. W powyższym zakresie wnioskodawca nie wskazał żadnego szczegółowego uzasadnienia, zwłaszcza w odniesieniu do przytoczonych wzorców kontroli.

Zdaniem Ministra Sprawiedliwości kwestionowany przez wnioskodawcę przepis jest zgodny zarówno z ustawowym wzorcem kontroli jak i normą konstytucyjną.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 842) wprowadziła nieznaną uprzednio formę instytucjonalnego współdziałania służb i podmiotów podległych różnym resortom i odmiennym regulacjom ustrojowym.

⁷ Zobacz załącznik nr 3 do stanowiska

Tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie stanowi zadanie własne gminy (art. 6 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie), a jedną z form funkcjonowania tego systemu jest współdziałanie różnych służb i podmiotów w ramach tzw. zespołu interdyscyplinarnego (art. 9a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).

Zgodnie z art. 9a ust. 2-5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w skład zespołu interdyscyplinarnego, powołanego przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi oraz mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zadania zespołu interdyscyplinarnego zostały określone w art. 9b ust. 1 i 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia. W skład grup roboczych mogą wchodzić także kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 9a ust. 10-12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). Zadania grup roboczych zostały określone w art. 9b ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu w przemocy w rodzinie.

Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych. Prace w ramach grup roboczych są prowadzone w zależności od potrzeb zgłaszanych przez zespół interdyscyplinarny lub wynikających z problemów występujących w indywidualnych przypadkach (art. 9a ust. 13-14 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).

Podjęte przez kuratorów działania wychowawczo – resocjalizacyjne, diagnostyczne i profilaktyczne oraz kontrolne w środowisku podopiecznych, służą m.in. celom przyjętym przez ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W konsekwencji, choć ustawodawca nie wskazał bezpośrednio przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jako zadania kuratorskiej służby sądowej, to za przyjęciem, że mieści się to w zakresie zadań kuratorów sądowych przemawia zarówno wykładnia

celowościowa jak i systemowa powyższych uregulowań prawnych. Przepis art. 9a ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, nakłada na kuratorów dodatkowy obowiązek nie wymieniony w katalogu z art. 11 ustawy o kuratorach sądowych. Oprócz zadań wskazanych w ustawie ustrojowej kuratorzy sądowi wykonują inne wynikające z obowiązujących przepisów prawa. Współdziałanie w celu rozwiązywania konkretnych problemów związanych z występowaniem przemocy w rodzinie w przypadkach indywidualnych należy niewątpliwie do poszczególnych kuratorów. Realizacja tych zadań w oparciu o obowiązujące przepisy prawa i na podstawie orzeczeń sądu należy do kuratorów sądowych szczególnie w sytuacji, kiedy dozór kuratora zastosowany został, jako element środka probacji.

Minister Sprawiedliwości w treści delegacji ustawowej zawartej w art. 176 k.k.w. został upoważniony do określenia w drodze rozporządzenia - szczegółowego sposobu wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych, a także sposobu i trybu wykonywania dozoru stosowanego w związku z orzeczonymi karami, środkami karnymi, zabezpieczającymi i profilaktycznymi.

Realizując to zobowiązanie w § 20 rozporządzenia określony został szczegółowy sposób wykonywania obowiązków zawodowego kuratora sądowego i procedury postępowania w przypadku sprawowania dozoru wobec sprawy przemocy w rodzinie. Kwestionowany przez wnioskodawcę przepis mieści się zatem w ramach upoważnienia ustawowego i służy wykonaniu przepisów ustawy. Uregulowane w kwestionowanym przepisie rozporządzenia sprawy są jednorodne ze sprawami uregulowanymi w ustawie w zakresie podmiotowym i przedmiotowym oraz stanowią jedynie doprecyzowanie ustawy celem jej wykonania.

Wbrew twierdzeniom wnioskodawcy przepis § 20 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sposób samoistny nie zmienia treści przepisów ustawowych. Z powołanych przepisów wynika bowiem, że kuratorzy sądowi są członkami zespołów interdyscyplinarnych, a w razie utworzenia grupy roboczej, również mogą wchodzić w jej skład. Grupy robocze nie stanowią odrębnej od zespołu interdyscyplinarnego struktury organizacyjnej, ponieważ funkcjonują w ramach zespołu interdyscyplinarnego. Zawodowy kurator sądowy z uwagi na znajomość uwarunkowań osobistych i środowiskowych podopiecznego, będzie mógł podjąć współpracę w ramach grup roboczych zespołu, jeżeli taka zostanie powołana przez zespół interdyscyplinarny.

W konsekwencji błędne jest stanowisko wnioskodawcy, zgodnie z którym udział kuratora sądowego w pracach grupy roboczej pozostawiony został przez ustawodawcę swobodnemu uznaniu kuratora sądowego. Jeżeli ma on obowiązek uczestniczyć w pracach zespołu interdyscyplinarnego – co jest niewątpliwe – to tym bardziej w pracach konkretnej grupy roboczej powołanej do rozwiązania konkretnego problemu. Nałożony na zawodowego kuratora sądowego obowiązek uczestniczenia w posiedzeniach grupy roboczej będzie aktualny w przypadku, gdy taka grupa robocza zostanie powołana i w jej skład wejdzie również zawodowy kurator sądowy. Argumentacja wnioskodawcy o niezgodności przepisu § 20 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia z art. 9a ust. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, opiera się zatem na błędnej interpretacji tego ostatniego przepisu.

Z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Michał Królikowski
PODSEKRETARZ STANU